

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 4 - Number: 14, p. 135-160, Winter 2020

İran Ulusal Basınında İsrail Çerçevesinde Filistin ve Kudüs: Kayhan Örneği

Palestine and Jerusalem in the Israeli Framework of Iran's National Press: Kayhan Case

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.835212>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
24.11.2020

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
24.12.2020

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.12.2020

Asya Studies

Yusuf Görgülü

Anadolu Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Basın ve Yayın
Anabilim Dalı, Yüksek Lisans
Öğrencisi
yusufgorgulu.2107@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-8196-0948>

Öz

Bu çalışmada, İran'ın ulusal gazetelerinde yer alan Kudüs ve Filistin'e yönelik içeriksel sunumu ile İsrail'in temsili araştırılmıştır. Bu amaçla, Kudüs ve Filistin söylemlerine ilişkin içeriksel sunum sıklığı, Kudüs ve Filistin'e yönelik iletilerin ne şekilde sunulduğu ve karşısında yer alan İsrail'e ilişkin tutumsal pratiklerin ne şekilde ortaya konduğu üzerinde durulmuştur. Örneklem olarak İran'da İstihbarat ve mevcut rejimin güdümünde hareket eden Kayhan gazetesi seçilmiştir (Npr, 2009, Gazete Karınca, 2016, Kutluk, 2016). 20.05.2020 ile 27.05.2020 arasında mevcut gazetede Kudüs ve Filistin'e yönelik sunulan içeriklerin İsrail özelinde temsili amacı ile içerik analizi ve Teun Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Kayhan (Arapça) gazetesi özelinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızı bu tarihler arasında dar bir çerçevede sınırladığımızın sebebi, Kudüs gününe işaret eden bir tarih olması ve bu tarihler arasında Kudüs ve Filistin'e yönelik içerik üretim oranının yüksek olması beklentisidir. Ayrıca bu tarihlere yakın bir dönemde ABD'de George Floyd İsyanı başladığı için gazetenin ilgisinin ABD'deki isyanlara odaklanacağı düşüncesidir. Araştırmamızda örneklem olarak Kayhan (Arapça) seçilmesinin ana sebebi, Kudüs, Filistin ve Ortadoğu'ya yönelik değersel/ ideolojik verileri işleme sıklığının belirgin olmasıdır.

Araştırma sonucuna göre, İran'da rejimin güdümünde hareket eden Kayhan gazetesi İktidarın söylemleri çerçevesinde içerikler sunduğu, rejimin politik tutumuna/popülist söylemlerine yönelik içerikleri ürettiği ve rejimin İsrail'e yönelik bakış açısını yansıtmada noktasında benzer bir görünüm ile kamuoyu oluşturma çabası içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayhan Gazetesi, İsrail, Kudüs ve Filistin, İçerik ve Söylem Analizi, İstihbarat

Abstract

In this study, the representation of Israel with its contextual presentation to Jerusalem and Palestine in the national newspapers of Iran was emphasized. For this purpose, the frequency of contextual presentation regarding the discourses of Jerusalem and Palestine, how the messages for Jerusalem and Palestine were presented, and how the attitudinal practices against Israel were put forward. As a sample, Kayhan newspaper, which is acting under the guidance of Intelligence and the current regime in Iran, was chosen. In the current newspaper between 20.05.2020 and 27.05.2020, content analysis method and discourse analysis method were used for the purpose of representing the content presented for Jerusalem and Palestine in Israel. The research was carried out exclusively for Kayhan (Arabic) newspaper. The reason we limit our work to a narrow frame between these dates is that it is a date that marks the day of Jerusalem, and the expectation that the content production for Jerusalem and Palestine is high between these dates. The main reason for choosing Kayhan (Arabic) as a sample in our study is that the frequency of processing value / ideological data for Jerusalem, Palestine and the Middle East is evident.

According to the results of the research, it was concluded that the Kayhan newspaper, acting under the guidance of the regime in Iran, offers content within the framework of the rhetoric's rhetoric, produces content for the political attitude / populist discourses of the regime and is in an effort to create public opinion with a similar view in reflecting the regime's perspective towards Israel.

Keywords: Newspaper of Kayhan, Palestina, İsrail and Jerusalem, Content and Discourse Analysis, Intelligence

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Görgülü, Y. (2020). İran Ulusal Basınında İsrail Çerçevesinde Filistin ve Kudüs: Kayhan Örneği. *Asya Studies- Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, Year: 4, Number: 14, Winter, p. 135-160.

GİRİŞ

Medya ve basın örgütleri, toplumda bilgi akışını sağlamanın yanında belirli ideoloji ve fikirlerin üretimini de sağlamaktadır. Günümüzde mevcut kitle iletişim araçları/iletişim teknolojileri vasıtası ile kurgulanan “*haber, film, televizyon ve radyo programları, bilgisayar oyunları ve gazeteler*” ile oluşturulan içerikler topluma belirli bir ideoloji aktarımı gerçekleştirmektedir (Dursun, 2011: 65). Medyanın işlevleri yalnızca ideoloji üreten bir mekanik denge değildir. Medya, kültürel, dini, ekonomik, sosyo-politik gibi merkezi alanlar içerisinde eğitici ve öğretici bir nesne olarak var olmakta ve bireylerin toplumsallaşma süreci içerisinde etkin bir özne konumunu yaratması açısından önemli aracılı bir sistem ağıdır.

İdeolojiler ise, bu merkezi alanlar içerisinde görünürlüğü ortaya çıkmış, “*bütüncülleştirilmiş değerleri*” ifade etmekle birlikte medya aracılı bir sunumla, kitlesel olarak üretilen ve tüketilen fikirlerdir. İdeolojiler, toplum içerisinde yaşayan bireylerin sistematik düşünme tarzı ve genel anlamı ile de fikrîsel sistemlerin sunumu ve tüketimidir. Başka bir ifade ile “ideoloji, toplumsal çelişkileri gizlemeye/örtmeye hizmet eden bir bilinç biçimi olmakla birlikte” (Geuss, 2013: 37), toplumsal sistemlerin işlerlik kazanmasında temel bir nosyon olan din, hukuk, eğitim gibi yapılandırılmış kamusal alanlarda görünürlüğü ortaya çıkan tasarımlardır (Güngör, 2016: 268). İdeolojilerin kamusal alanda bir etkinlik dinamosu olarak var olması, hiç kuşkusuz kamusal alanın genişlemesi/gelişmesinde etkili olan güç merkeziliğine (iktidar) bağımlı olarak gelişim göstermektedir. Bu kamusal alanlar, iktidarların görüntüsel alanları olmakla birlikte, ideolojilerin siyasal olarak örgütlendiği ve biçimlendiği mecralardır.

Genel olarak kitle iletişim araçları, toplumsal formasyonları şekillendirebilme ve sürece yön verebilme gücüne sahiptir ve bu araçlar içerisinde yer alan basın sürece etkin bir şekilde görünüldür. İktidarlar, sabit bir değer yükünün toplumda inşa edilmesi sürecinde pek çok dinamiği etkin şekilde kullanmaktadır. Bu dinamiklerin başında ise basın/medya gelmektedir. Atik ve Erdoğan (2014: 7) kendi gerçekliklerini dil ve söylem ile ortaya koyan medyanın, belirli bir dil ve söylem içerisinde koşullara ve buna bağımlı olarak ortaya çıkan sosyo- ekonomik, politik ve kültürel çerçevelere paralel olarak değişim gösterdiğini ve medyanın dördüncü bir güç olarak belirli güç veya güçlerin etkisi altında şekillense de unutulmaması gereken noktanın medyanın kesinlikle bir “güç” olduğunu ifade etmiştir.

Basın aracılığı ile iktidarların politik aksiyonlarının propaganda sürecine dâhil edilmesi ve haber içeriklerinde bu durumun yinelenerek tüketime sunulması, iktidarların ideoloji ve değersel yüklerini egemen bir tahakküm alanı inşa etme ve “direnç alanlarını” konsolide etme isteğinden kaynaklanmaktadır. Esasen her toplumdaki güçlü ekonomik ve politik sistemler, kendi çıkarları doğrultusunda bir katılımcı kültürün ortaya çıkmasını istemekte ve katılımcı kültürün ortaya çıkmasında pekiştireç güç olarak basına şekil vermektedirler. Katılımcı kültür bu boyutu ile yönetilebilir ve yönlendirilebilirdir. Leisser (2018: 9)’a göre, “katılımcı kültürün ortaya çıkması, kamusal alandaki çeşitli anlam verme süreçleri ile bağlantılıdır”. Bu noktadan hareketle, anlam yaratma süreçlerinin bir katılımcı kültür ekseninde ortaya çıkmasında ve görünür olmasında basın/kitle iletişim aygıtları önemli bir işleve sahiptir.

Kamusal gücü elinde bulunduranlar, “sivil katılım odaklı” bir kamusal alan yaratma noktasında isteksiz olabilir, bu durumda kamusal alandaki tüm söylemsel ve içeriksel sunum pratiklerini kendisi belirlemektedir. Kamusal etkinlik alanının sınırlarını politik iradenin çizmesi ve bunu kitle iletişim araçları ile gerçekleştirmesi, bireylerin kendi gündemlerini belirleme ve yönetme gücünü de kırılanaştırılmaktadır. Bu noktadan hareketle kamusal alanı yaratma gücünü elinde bulunduran güçlü sistemlerin, belirli bir ekonomi- politik ölçekte ham enformasyonu istekleri doğrultusunda “*dezenformasyon*” boyutuna doğru bir akış alanı yaratma isteğinin de ortaya çıkacağı aşıkardır. Çakmak (2019: 1129-1130)’ın ifade ettiği gibi “medya manipülatif gücü sebebi ile çeşitli çıkar gruplarının baskısı altında tutulmakta ve kendi varlığını da korumak için de içeriklerini bu baskı gruplarının çıkarları doğrultusunda oluşturmaktadır”. Böylelikle güçlü ekonomik sistemlerin çıkarlarına yönelik meşrutiyet alanını genişletmek için içeriksel alanlar yaratılmaktadır. Oluşturulan bu yeni alanda bilgi içeriği değişimlere uğramakta ve dezenformasyon ortaya çıkmaktadır.

İktidar ve güçlü ekonomik sistemler kendi çıkarları doğrultusunda belirli ideoloji ve değersel pratiklerin toplumda istikrarlı bir hale gelmesini amaç edinmektedir. Kitlelerin stabilizasyonu, belirli değersel ve ideolojik verilerin propagandasal döngü içerisinde sürekli ve tekrar yolu ile sunumunun gerçekleştirilmesi ile sağlanmaktadır. Kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir yere sahip olan basın, aktarılan enformasyon değerinin kamusal alanda arzu edilen ideolojiklik ve değerlerle örülü serbest bilgi akışın yaratılmasında etkilidir. İdeoloji, bir düşünme tarzı olduğuna göre, bireylerin belirli fikirler

etrafında düşünmesi, dil aracılı bir sistem dışında gerçekleşmemektedir. Uygur'un (2015: 49) ifade ettiği gibi düşünme eylemleri “*dilde, dil aracılığı ile olup bitmektedir*”. Bu noktadan hareketle, iktidarlar, toplumdaki düşünme pratiklerini belirli bir “*ideolojiliklik*” boyutunu ortaya koyabilmek için, aracılı sistemlerin söylem ve dilini kendi lehlerine şekillendirme amacı gütmekte ve dil ile yeni bir “gerçeklik opsiyonu” sunmaktadır.

Ayetullah Humeyni tarafından Filistin'in bağımsızlığı, özgürlüğü ve Müslüman dünyasının Filistin sorununa dikkat çekmesi amacı ile Ramazan ayının son Cuma günü *Kudüs günü* olarak ilan edilmiştir. Quds Günü (Kudüs) İran'ın bölgesel hegemonya ve İsrail'in yok edilmesi stratejisini geliştirmek için aradığı önemli araçlardan biri olarak görülmektedir. Nitekim Kudüs günü, İran için Ortadoğu'daki Arap ve Müslüman nüfusun meşrutiyet pratiklerini kullanmak ve böylelikle daha serbest bir politik zemin yaratmak için kullandığı bir araç haline gelmiştir (Mansharof, 2020). Bu tür özel olarak tasarlanmış olaylar, rejimsel statükunun gerek iç gerek ise dış kamuoyu ölçekli etkinlik alanı yaratmasında ve izledikleri politik aksiyonların devamlılığı için oldukça önemlidir.

Kamusal etkinlik alanının genişletilmesinde ideoloji ve değerlerle örülü sunum pratiklerinin görünürlüğünün artması noktasında “*kilit aktörler*” de bu tür özel tasarlanmış olayların örgüsü içerisine yerleştirilmektedir. Bu kilit aktörler rejimin doğrudan temsilcileri görünümünde olabileceği gibi, rejimin organik aydınları ya da bölgedeki İran destekli Şii paramiliter örgütlerinin temsilcileri olabilmektedir. Örneğin; Kayhan gazetesinin 23.05.2020 tarihli oluşturulan haber içeriğinde kilit aktörlerden birisi olarak görülebilecek *Hamas Siyasi Büro Başkanı Saleh- al Arouri*'nin Kudüs gününe ilişkin ideolojik ve değersel yüklü söylemleri ortaya konulmuştur. (Kayhan, İr (2020). *العاروري: الشهيد (سدل يمانى كان بد غرفة عملايات المقاومة خلال عدوان 8002 على غزة*). Bu tür çerçevesel sunum pratikleri, sosyal kimliklerin belirli bir fikirselle düşünme altyapısını inşa etmesi noktasında da önemlidir.

Sosyal kimlik teorisine göre, bireyler çeşitli grupların bir parçasıdır ve kolektif grup kimliğinin deneyimlerini ve paylaşımlarını ifade etmektedir (Ramasubramanian and Yadlin-Segal, 2017: 3923). Her birey yaşadığı toplumun temel değer ve inançları ile hareket etmekte ve bu değerlerle örülü bir sistemin parçası olarak var olmaktadır. Sistemin sosyal kimlikler üzerinden bir alan inşa etmesinde kitle iletişim araçları oldukça etkili aygıtlardır.

Çalışmamızda öncelikle basın aracılığı ile gündem belirleme sürecine, ideoloji ve değerleri yaratma noktasında basının işlevsel görünümüne ve çerçeveleme kuramı çerçevesinde çalışmamızın zemini oluşturacağız. Daha sonra İran'da rejim ve istihbarat örgütü kontrolü altında yer alan Kayhan gazetesinin Kudüs günü dolayısı ile sundukları içerikler nicel olarak değerlendirilecek ve bazı göze çarpan söylem pratikleri söylem çözümlemesi yöntemi ile analiz edilecektir.

İsrail- İran İlişkilerine Kısa Bir Bakış

Birbirlerini uluslararası arenada tanıyan ve ilişkilerin resmi bir boyutta “diplomasi” ekseninde yürütüldüğü devletlerin ilişkilerinde, genellikle kriz evrelerinde söylem ve görüntülerde değişime uğramaktadır (Doğan ve Şeşen, 2019: 813). Bu noktadan hareketle, İran yazılı basınında Filistin ve İsrail içeriklerinin tespiti yönünde yaptığımız çalışma bağlamında İran- İsrail ilişkilerini tarihsel bağlarını koparmadan, izdüşümsel açıdan irdelemek faydalı olacaktır.

Tarihin en eski çağlarından bu yana Fars ülkesinde bir Yahudi varlığı hep söz konusu olmuştur. Yahudiler İmparator Kiros'un döneminde kendilerini güçlü olarak görmüşlerdir. Kiros'un sayesinde Filistin'e dönme fırsatı bulan Yahudilerin bir kısmı İran topraklarını terk etmemiş ve İran'da kalmayı sürdürmüşlerdir (Kewaan, 2017: 23-25).

İran ve İsrail tarihin çeşitli dönemlerinde karşı karşıya gelmişler ve bu dönemlerde hep iyi ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Babil İmparatorluğunun M.Ö 597 tarihinde Kenan Diyarını işgal etmesi ve burada bulunan Yahudileri Bağdat'a sürmesi ile Yahudi ve İranlılar ilk kez karşılaşmışlardır (Oruç, 2016: 4). Safevilerin “*Şiiliği*” bir devlet dini olarak kabul etmelerinden sonra Yahudilerin büyük bir çoğunluğu baskı altına alınmış (Price, 2001) ve “İslam dinine geçmeye zorlanmışlardır (Kewan, 2017: 27).

Nadir Şah döneminde ise (1736-1747) Şiizmin devlet dini olması feshedilmiş ve Yahudilere hoşgörülü bir şekilde yaklaşılmıştır. Hatta kutsal olarak görülen Meşhed kentinde bir Yahudi cemaati kurulmuştur. Bu durum Kaçar hanedanı (1794- 1925) döneminde ise tekrar bozulmuştur. 19. yüzyılda artan baskılar karşısında savunmasız kalan pek çok Yahudi Filistin'e göç etmiştir. Bu dönüş 20. Yüzyılda da devam etmiştir. 1948'den 1978 yılına kadar 70.000 İran Yahudi'si İsrail vatandaşı olmuştur. Bu nüfusun küçük bir oranı İran'da kalmaya devam etmişlerdir (Littman, 1979: 3-5)

1951 yılında iktidara gelen ve İran'ın petrollerinin millileştirme girişiminin yanında İran'ın İsrail'i bir devlet olarak resmen tanınmasını iptal eden Mohammed Musaddık ABD'nin desteği ile iktidardan düşürülmüş ve ardından tekrar İran tahtına oturan Mohammed Reza Pehlevi İsrail'i tanımıştır (Kıran, 2007:121). Reza Pehlevi döneminde İran ile İsrail ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştur. "Musaddık devrildikten sonra İran, ABD'nin bölgedeki en önemli müttefiklerinden biri olmuştur. Şah 1955'de SSCB karşıtı Bağdat Pakıtı'na dâhil edilmiş, ordusu ABD tarafından modern bir görünüme kavuşturulmuş ve İran bölgesel bir lider konumuna getirilmek istenmiştir" (Jane, 2017: 266).

Şah döneminde Ortadoğu'daki denge politikalarının bir gereği ve İsrail ile ilişkilerin olumlu bir yönde gelişmesinin bir yansıması olarak, Ekim 1969'da Mescid-i Aksa'da çıkan bir yangın sonrasında İslam Zirvesi bir araya gelmiş ve İran yönetimi de bu toplantıda yerini almıştır. Yaser Arafat ile de bir araya gelen Şah, *Filistin Kurtuluş Örgütü*¹ lideri Yaser Arafat'ı İran'daki gizli oluşumlara destek verdiği gerekçesi ile suçlamıştır (Kewaan, 2017: 115-116).

1979 yılındaki İslam Devrimi ile birlikte İran, ABD ve İsrail ile ilişkilerinde yeni bir döneme girmiştir. İran'da bulunan yeni iktidar (rejim) İsrail ve ABD ile arasına adeta bir set çekmiş, ekonomik ilişkileri sonlandırarak yeni hareket alanını Şii mezhepli kitleler ve Müslüman lkeler arasında geliştirme güdümü içerisine girmiştir. Ortadoğu'da yaşanan bu yeni denklemlili oluşumla birlikte, dengeler yeniden şekillenmiştir. "Devrimin ardından İran'ın "*rejim ihracı*" gibi keskin söylem pratikleri geliştirmesi, Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak için bir tehdit olarak algılanmış ve bu durum İran – Irak savaşını ortaya çıkarmıştır (Oruç, 2016: 13).

1979 devriminin hemen ardından İran'ın Müslüman ve Şii lkeleri ile potansiyel bir müttefik olarak görmesi, başta ABD ve İsrail'i tedirgin etmiştir. Yaser Arafat ve onun uzantılarından F.K.O ve Filistin'deki diğeri Şii gruplar arasında bir asimetrik değerin ortaya çıkarılması ve Lübnan Hizbullah'ı ile doğrudan bir ilişki içerisine girilmesi İsrail devletinin güvenliği için büyük bir risk teşkil etmekteydi.

Gerçekleşen devrim sonrasında İran köklü bir dönüşüme sahne olmuştur. İran'daki mevcut kamusal kurumlar yeniden dizayn edilmiş, rejimin asimetrisine uygun yeni kurumsal yapılar ortaya çıkmıştır. Bu kurumsal yapılar içerisinde gerek İran'da gerekse bölgede Şii rejimini savunmak ve rejimin ihracı" açısından önem teşkil eden paramiliter organizasyonlar/parti eksenli (*Ansar-i Hizbullah, Besic, vb*) mevcuttur. Irak'taki Şii eksenli (*Harakat- Hezbollah al- Nujaba*², *Asa'ib Ahl al-Haq*³) paramiliter karakterde vücut bulan bu organizasyonel yapılar bir çatışma alanı yaratma noktasında etkin bir dinamik yakalamış görünmektedir. Bu durum Ortadoğu'da Şii eksenli oluşumlara hız katmakta, süreçte Lübnan ve Suriye Şii'leri üzerinden bir hegemonik alan inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bu durum İsrail'i ve ABD' i rahatsız eden temel konulardan biri haline gelmektedir. Bu durumun tedirginliği İsrail için hala devam etmekle birlikte, İran, Irak üzerinde Şii eksenli bir hegemonik mücadele sahasını yaratma noktasında çabasını hala diri tutmakta ve bölgedeki çatışma ortamları genişlemektedir.

1

Filistin Kurtuluş Örgütü (F.K.Ö): Filistin Kurtuluş Örgütü 1964 yılında Filistin'in bağımsızlığı amacıyla kurulan bir örgüttür.

² **Harakat- Hezbollah al- Nujaba:** Harakat Hezbollah al- Nujaba örgütü, Irak'ta Şii eksenli bir paramiliter oluşumdur. İran'dan askeri, lojistik ve istihbarat yardımı aldığı bilinmekle birlikte, bu örgütün genel sekreteri Akram al- Kaabi'dir.

Harakat Hezbollah al- Nujaba örgütü, Irak'ta Şii eksenli bir paramiliter oluşumdur. İran'dan askeri, lojistik ve istihbarat yardımı aldığı bilinmekle birlikte, bu örgütün genel sekreteri Akram al- Kaabi'dir.

³ **Asa'ib Ahl al-Haq** قحلا لهأ بئاصع

İran destekli bir görünüme sahip olan Asa'ib Ahl- al- Hag, Irak'ta Şii ölçekli bir paramiliter oluşumdur. Amerika'nın terör örgütleri listesinde yer almaktadır.

Bu duruma bir örnek olarak” 6 Temmuz (2020) günü politik analizci *Hisham al-Hashimi*⁴’nin öldürülmesi ile ilgili İsrail’in söylemlerinin odağında “*Şii milisler*” görünür olmuştur. İsrail’deki çeşitli düşünce kuruluşları ve stratejik araştırma merkezleri bu saldırının Irak hükümete açık bir mesaj taşıdığına inanmaktadır (Spyer, 2020).

Ayrıca tarihsel arka planda pek çok gelişme İran ile İsrail merkezli çatışma ve restleşmenin artmasına sebep vermiştir. İsrail, Bounes Aires’teki İsrail büyükelçiliği saldırısı (1992) ve Yahudi Derneği binası (1994) saldırılarından İran’ı sorumlu tutmaktadır (Oğuz, 2018). ABD ve İsrail’i tedirgin eden ve gerilimi tırmandıran bir diğer gelişme ise İran’ın nükleer deneme çabalarından geri adım atmamasıdır.

Gündem Oluşturma ve Haberin Çerçevesi

Ana hedefi, haber verme ve bilgilendirme olan gazete, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarının gelişen yeni medya teknolojileri ve kitle iletişim araçlarının çeşitlilik kazanması ile birlikte medyanın farklı işlevsel boyutları da görünür olmaya başlamıştır. Medyanın eğlendirme, eğitime, yönlendirme gibi çeşitli işlevsel boyutlarının ön plana çıkmasına rağmen, kitle iletişim araçlarının haber verme işlevi hala canlılığını korumaktadır (Salihoglu, 2007: 3). Bu işlevlerinin yanı sıra kitle iletişim araçları, toplumsal ilişkileri yeniden oluşturma, üretme ve belirli bir “yorum odağı” yaratabilme gücüne sahiptir. Basmacı (2016: 624), kitle iletişim araçlarının işlevleri ile ilgili bir algı oluşturma ve yaratma noktasına değinmiştir. Ona göre; kitle iletişim araçlarının bu denli güçlü pozisyonları içerisinde yer alan basın, sembolik unsurları, yazısal verileri görsel ve işaret unsurlarını belirli bir ileti odağında aktarmakla kalmamakta, belirli anlam yüklü mesajları da üretmekle kalmamaktadır.

Sahip olduğu karakteristik yapısı ve etki alanlarının göz önüne alındığında gazetelerde yer alan haber içerikleri, hem “*yansıtıcı*” hem de “*destekleyici*” olarak kamuoyuna yön verebilmekte, önyargı ve mitlerle örülü yanlışlıklara karşı bir direnç alanı yaratabilmektedir (Kösedağ, ve Öztürk, 2018: 1522). Haber medyası, kamunun dikkatini belirli bir alana yönlendirme etkisine sahip olmakla birlikte, belirli konuların belirli yönlerini “belirli bir odak alanı” ile yaratma noktasında önemlidir. Bu odak alanını belirleyen temel faktörlerden birisi de medyanın içerisinde bulunduğu sermaye örüntüsüdür.

Gündem belirleme araştırmaları 1970’li yıllarla birlikte bilimsel yayınlarda görünür olsa da, bu fiktisel akımın temellerini daha önceki araştırmalarda bulmak mümkündür (Atabek, 1998: 159). “Walter Lipman’ın Kamuoyu (1922) adlı kitabı gündem belirleme çalışmalarının temelini oluşturmaktadır (Yaşın ve Cengiz, 2018). “Walter Lippman haber medyası tarafından sunulan içeriklerin zihinsel imgelerimizi yaratma noktasında kilit bir rol oynadığını, beynimizdeki imgelerle gerçeklik arasında belirgin bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur” (Mehrad and Yaghtin, 2017: 28). “*Gündem belirleme kuramının önemli isimlerinden McCombs ve Shaw ise; medyanın kitleler üzerinde bilişsel ölçüde etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Algül, 2016: 284). Bu noktadan hareketle medya aracı bir şekilde tüketime sunulan içerikler, kitleler üzerinde bir bilinç alanı yaratmakta ve bilinç istenilen ölçüde şekillendirilmektedir. “Bu kuram; kitle iletişim araçları ile haberlerin sunum biçimlerinde bazı konulara ağırlık verilerek, kamuoyunun gündeminin oluşturulduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, kitle iletişim araçları, bilgi ve haber içeriklerini belirli bir önem sırasına göre yönlendirmekte ve toplumun neyi ne kadar bilmesi konusunda toplum adına karar vermektedir. Kitle iletişim araçlarında sunulan veriler, toplum tarafından önemli olarak algılanmakta, kitle medyasında yer almayan içerikler ise önemsiz olarak algılanmaktadır” (Temizel, 2008: 143).*

Gündem belirleme yaklaşımı, kitle iletişim araçlarının etkisi üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşıma göre kitle iletişim araçları, toplumun gündemini yaratma noktasında önemli ve etkindir. Bu etkinin ve önemin yaratılmasında ve işlerlik kazanmasında yaratılan gündemin önemlilik derecesine, toplumla yaratılmak istenen istemin ilişkisel boyutuna ve yaratılan gündem ile güç alanlarının ilişkisine vs. pek çok dinamiğin sürece girmesi ile işlerlik kazanmaktadır. Bazen iktidarlar, yapmış oldukları pratiklerin gizlenmesi için yapay gündemler yaratarak sürece yön vermektedir. Bazen ise, özellikle seçim dönemlerinde kamuoyunun ilgisinin sürekli ve canlı tutulması amacıyla yönelik olarak, topluma kendi çıkarları doğrultusunda gündem oluşturacak bilgileri ortaya koymaktadır (Güngör, 2016: 116). Bu

⁴ **Hisham Al -Hashimi:**

Iraklı tarihçi ve araştırmacıdır. 06.07.2020 tarihinde bir suikast sonrasında öldürülmüştür. Irak’ta İran destekli Şii militer gruplara karşı bir propaganda görevi yürütüyordu. İsrail’e göre öldürülmesi Irak hükümetine açık bir mesaj olarak algılanmıştır.

durumda gündem belirleme sürecini “*ekonomi- politik güç merkezi alanı*” olarak karşımıza çıkan iktidarların, tutumlarına ve pratiklerine göre şekil aldığını ve istenilen çerçevelerin bir uzantısı olarak gündem alanı yaratıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

“Gündem Kurma” olarak ele alınan bu yaklaşıma göre, medya yayınlarının halkın fikirlerini ve halkın konuşmakta olduğu konuları belirlemekte olduğunu, başka bir ifade ile gündem kurma işlevini yerine getirdiğinin savunulduğu bir görüştür. Bu görüşe göre, halk medya organlarının gündeme getirdiği konuları benimsemekte, günlük yaşam içerisinde bu konuları tartışmakta ve konuşmaktadır. Gündem kurma yaklaşımına göre, kitle iletişim araçları tarafından gündemin içerisine sokulmayan/gündeme getirilmeyen konular kitleler tarafından önemsenmemekte ve zaman içerisinde unutulmaktadır (Korkmaz, 2015: 16).

Bu yaklaşıma göre, istenilen bir gündemi oluşturmak için “dikkat pekiştiricileri” sıklıkla kullanılmaktadır. Bu pekiştiriciler arasında özellikle “korku pekiştiricileri” öne çıkarılmakta ve dikkati domine edilmektedir. “Dikkat çekme, bir konunun önemli olarak algılanma derecesini tarif eden temel kavramdır. Gündem oluşturmanın odağı, medya gündeminden kamu gündemine geçişin ardında yatmaktadır” (Mateus, 2020: 22). Medya gündeminden kamu gündemine doğru yatay bir akışın gerçekleşebilmesinde “*dikkate değer/dikkati yönlendiren*” çerçevesel verilerin tasarlanması ve bu ölçekte bir şablonun ortaya çıkarılması önem teşkil etmektedir. Yazılı basında yer alan haberlerin belirli bir sunum pratikleri ölçüğünde içeriksel olarak nasıl ele alındığı, sunum içerisinde yer alan öncelikler ve yeğlemeler ile ilgili verilerin analizinde çerçeveleme analizi kullanılmaktadır.

“Çerçeveleme” kavramı da “Gündem Kurma” yöntemi ile ortak bir ilgiyi paylaşmakla birlikte, insanların yalnızca ne hakkında konuşmaları gerektiği ya da ne hakkında düşündükleri ile değil, ayrıca haber ve yorum içeriklerindeki konular hakkında nasıl konuşmaları ve düşünceleri gerektiği ile de ilgilenmektedir. Çerçeveleme analizleri bir tür içerik analizinde faydalanma yöntemi olmakla birlikte, yayın mecralarının vermek istediği temel mesajları tespit edilmesi daha dar bir biçimde ise, haber medyasının verdiği/oluşturduğu içeriklerin siyasi bir amacının olup olmadığının saptanmasıdır. Başka bir ifade ile ortaya konulmuş içeriklerin belirli çerçevelerle siyasi aktörler tarafından ne ölçüde desteklendiği, yayın üreticilerinin haber içeriklerini oluştururken çerçevelerin nasıl kurgulandığına, bu çerçeve ve içeriklerin okuyucu/izleyiciler üzerindeki etkilerinin ortaya ne ölçüde çıkıp çıkmadığını belirlemeye ve saptamaya çalışmaktadır (Korkmaz, 2015: 17). Çerçeveleme analizi, medya metinlerindeki içeriklerin belirli çerçevelerin öne çıkarılarak, okuyucunun istenilen çerçevelerle düşünmesini sağlamak ve alımlama sürecini kolaylaştırmaktadır. Belirli çerçevelerin içeriksel bağlamlarını seçmek ya da öne çıkarmak çerçevelemenin önemli bir özelliğidir (Şimşek, 2018: 357). Çerçeveler, dünyayı belirli bir şekilde temsil ederek, kitleler üzerinde yeni bir “düşünme alanları” yaratmaktadır. Bu çerçeveler, tekrar yolu ile kitleler üzerinde egemen düşünme pratiklerini konsolide etmekte ve bu fikirlerin kamusal alanda etkin bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Medya, belirli çerçevelerle örülmüş içerikleri ile kitlelere yeni bir “gerçeklik alanı” inşa etmektedir.

Haber çerçeveleri gösterilmek istenilen problemin ne olduğunu, belirli bir bakış açısı penceresinden geçirecek, soruna kim/nelerin sebep olduğunu ortaya çıkarmakta, ahlaki yargı boyutunda bulunmakta ve sorunun nasıl çözülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bazı durumlarda da, haberde ele alınan konu, kamuoyu üzerinde istenen ölçüde dikkat yaratımı gerçekleştirmek amacıyla konunun bazı yönleri üzerinde durulmakta ve kimi zaman da belirli çağrışımlarla birlikte sunumun gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür (Doğan ve Şeşen, 2019: 824).

Etiketleme perspektifine göre, bir şeyin damgalama olarak görülüp görülmeyeceği, etiketleme veya çerçeveleme şekline bağlıdır (Ramasubramanian and Yadlin-Segal, 2017: 3924). Ben ve biz arasındaki etiketleme şekli, İran’da mevcut politik tutumun bir uzantısı olarak rejimsel statükoya uyanlar ve rejimsel değerlere karşı çıkanlar şeklinde mikro boyutta görünürlüğü ortaya çıktığı gibi, dış politikanın da bir uzantısı olarak “ben ve biz” arasındaki etiketleme daha çok düşman söylemi ile vücut bulmaktadır.

Kolektif kimlikler ise, din, dil, kültür, tarih, maddi koşullar ve toplumsal bellek tarafından inşa edilmekle birlikte, etkileşim içerisinde bulunulan çeşitli gruplar tarafından ortaya konulan ve bireylerin kendilerini ortak birliğin birer parçası olarak anlamlandırdıkları, gerek bilişsel gerekse duygusal açıdan ilişkiler yoluyla çerçevelenmiş bir yapıdır (Uluç, 2016: 204). Bu noktadan hareketle kitle iletişim araçları, kolektif bir “*bilinç yükünün*” yaratılmasında önemli olduğu gibi dil, din, kültür, tarihsellik çerçevesinde oluşturulabilecek her türlü içeriklerin belirli çerçevelerle görünür olmasını sağlamak ve toplumdaki diğer kimlikler üzerinde bir “*tahakküm alanı*” inşa edilme sürecini hızlandırmaktadır. Bu doğrultuda

kolektif bir bilincin tahakküm merkezi alanı içerisinde çekilmesi, kitle iletişim araçları tarafından oluşturulacak olan gündem, söylem ve ideoloji bağlamları ile mümkün kılınmaktadır.

İdeoloji ve Değer İnşa Etme Noktasında Basın

İdeoloji, bir toplumdaki bireyler arasındaki etkileşim temelinde gelişen belirli aracılı sistemler vasıtası ile yayılım gösterebilen, insan zihninin ürettiği semboller, inanışlar ve değerlerdir. İdeolojiler, belirli düşünce ve imgelerle donatılmış “*fikirselsel kompresör*”dür. İdeolojiler, sabit, daha çok süreklilik arz eden bir dinamik yapının ta kendisidir. Güngör’e göre (2011: 268); “Karl Marx ideolojiyi doğrudan doğruya kültürel bir fenomen olarak ele almakta ve bireyin içinde bulunduğu maddi üretim koşulları ile ideolojiyi içselleştirmektedir”. Karl Marx’ın bakış açısına göre ideoloji, maddi temelli bir üretim değeri olmakla birlikte, ideolojilerle örülü bir değerler sisteminin yaratılmasında ekonomik koşullara uygun fikirselsel ve düşünsel iklim alanının yaratılmasıdır. Örs ise, ideolojiyi Karl Marx’ın “toplumdaki tüm zihinsel ürünler ve faaliyetler” olarak tanımlamasından yola çıkarak, ideoloji ve siyasal kültür arasındaki farkları ortaya koymuştur. Örs (2009: 3)’e göre; “spontane bir birikim olan kültür, yüzyıllar boyunca toplumların kendi elleri ile ürettikleri değer, tutum, davranış ve sembollerden oluşmakla birlikte, toplumlar tarafından bilerek, isteyerek, tasarlanarak oluşan bir planlama çerçevesinde görünür değildir. Bunun yanında kültür, mantıksal bir iç tutarlılığa sahip olmak zorunda da değildir. Kültürün geleceğe yönelik belirli bir projesi, planı da yoktur. Kültür, okul, aile gibi kamusal aygıtların, bireye toplumdaki yerlerini, toplumun kendisine biçtiği rolleri ve değer ve yargıları öğretmek bir kimlik oluşumuna katkı sağlamaktadır. Yaratılan bu kimlik, dünya görüşünü yansıtmaya noktasında ise, “bütünleştiricidir”. İdeolojiler ise, kültürden farklı olarak kendi içerisinde bir tutarlılığa ve mantıksal bir zemine dayanmaktadır. Geçmişle bugün arasında tarihsellik ölçeğinde bir anlama ve açıklamaya ihtiyaç duyduğundan bir siyasal düzen işleyişine ihtiyaç duymaktadır. Öyleyse, ideolojilerin kültürden farklı olarak bir plan ve projesi mevcuttur. Ayrıca ideolojiler kültürlerden farklı olarak spontane bir görünüm sergilememekte, insan zihninin ürettiği zihinsel düşünceler ve tasarımlardır. Bu noktadan hareketle ideolojiler, toplumları belirli bir plan ve program çerçevesinde belirli bir amaca yönelik harekete geçirme misyonuna sahiptir”.

İdeolojinin eleştirel bir bakış çerçevesinde ele alındığı en önemli araştırmalar Marksist gelenek içerisinde kendisini göstermiştir. Bu geleneğe göre, medyanın en önemli işlevi ideolojik etkidir. Marx’a göre, egemen sınıfın düşünceleri, her dönemin egemen düşünceleridir. Bu açıdan toplumdaki maddi üretim tekeli elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda düşünsel gücü de elinde tutmaktadır. Maddi ölçekli üretim aygıtlarını kendi egemenliğinde bulunduran sınıf, aynı ölçüde zihinsel üretim aygıtları üzerinde de egemenliklerini ortaya koymaktadır (Çakmak, 2019: 1130).

Geuss ise (2013: 20), “ideolojiyi dört değerler dizisi açısından irdelemiş, betimsel ideolojinin salt söylemsel ve söylemsel olmayan öğelerle bir içerik oluşturduğunu, söylemsel öğelerin fikir ve inanç sistemleri gibi dinamikleri, söylemsel olmayan öğelerin ise, ritüeller, tutumlar sanatsal faaliyetlerin sunumu” olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla bir tarafta ritüel pratikler ile görünür olan bir eylemler dizgesi, diğer tarafta ise, fikir ve inançlar ekseninde gelişen ve ortaya çıkan düşünsel örüntüler ortaya çıkmaktadır. İdeoloji bu boyutu ile işlevsel ve örtük tutumları, inançları, değerleri ve kültürel nosyonların bir birleşme noktasıdır.

Hollbach ise, “*Önyargılar Eleştirisi*” adlı çalışmasında toplumda egemen değer ve pratiklerin yaratılmasında eleştirel akıldan yoksun bireylerin yaratıldığı, bunu da yayan ve genişleten temel aracı kamusal fikirler olduğunu vurgulamaktadır (Özbek, 2011: 29). Kamusal düşünce ve pratikler, ideoloji ve değerlerin örüntülü olarak kitlelere sunumu için birer aracı fikirselsel yapılarıdır. Kamusal düşüncelerin yaygın bir temelde yer alabilmesini, iktidarların politikayı kamusal fikirler ekseninde sık kullanma güdüsü ve bu düşünceleri yayma noktasında kullandığı aracılı sistemler belirlemektedir. Kamusal düşünceler bu noktadan hareketle kuşatıcıdır ve kaçmak neredeyse imkânsızdır. Bir toplumda yer alan iktidar erki ne kadar politik ise, o kadar kamusal düşünceye maruz kalacaktır.

Ekonomik ve siyasal sistemler, medya içeriklerinin üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Böyle bir yapısal oluşum içerisinde medya içeriklerini irdelerken, yanıt bulması gereken en önemli sorulardan birisi de medyanın kimlerin gözetimi altında olduğu ve denetlendiğidir. Medya içeriklerinin üretim sürecinde güç dengesinin belirleyici bir rolü olmaktadır (Saraç, 2018: 164).

Medya metinlerinin üretim ve tüketim pratiklerinin, ideoloji odaklı irdelenmesi İngiliz Kültürel Çalışmaları ile vücut bulmuştur. İngiliz Kültürel Çalışmaları’nın medya metinlerine yönelik yaklaşımını doğal olarak medyaya ilişkin bakış açıları belirlemektedir. İngiliz Kültürel Çalışmaları temel olarak medyayı hâkim değer ve ideolojilerin tekrar yaratıldığı bir alan olarak görmekle birlikte ideolojiye verilen

önem doğal olarak yapısalcılık temelinden kaynaklanmaktadır. Kültürel Çalışmalarda Althusser odaklı Marksizm temelli semiyolojinin birleşimi medya metinlerinin analizinde önemli bir katkı sağladığı söylenebilir (Dağtaş, 1999: 335).

İktidarlar, kamusal bir güç olarak ideoloji ve değerleri yaratabilme noktasında diğer bürokratik aygıtlarla bir söylem birliği yaratma güdüsü içerisindedir. Söylemler, ideolojilerin belirli bir alanda yaratılmasında önemli olmakla birlikte, iktidarlar söylemle yeniden inşa edilmektedir (Karaduman, 2017: 31). İktidarlar, değerler ve ideolojilerle örülü olan söylemsel pratiklerinin de kamusal alanda yinelenmesini istemektedirler. Kamusal alanda tüketim olarak sunulan her türlü ideolojik ve değersel söylem pratikleri ile iktidarların sunduğu pratikler ortak bir söylem altında toplumda ne kadar yayılım gösterirse, iktidarların da meşruluk derecesi o kadar artacaktır. Kamusal alanda tüketime sunulan “verili içerikler” propaganda gövdeli yinelenen söylem pratiklerine karşı bir “anti söylem” pratiklerinin yoğunluğu az ise meşruluğun güçlü bir pozisyonundan söz edilebilir. “Propaganda, ideolojik inanç ve kamu diplomasisi, İran rejiminin ve çıkarların korunması noktasında merkezi bir öneme sahiptir” (Pahlavi and Quillet, 2019: 96).

Değersel sunum pratikleri, haber medyası içerisinde sık kullanılan bir araç haline gelmiştir. Değer merkezli söylemsel pratikler ve içerikler “biz ve ötekiler” üzerinde gerçekleştirilen bir dinamik yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Değerleri ve ideolojileri inşa etme noktasında popülizm söylemlerinden yoğun bir şekilde yararlanılmaktadır. Çünkü popülist söylemlerin mevcudiyetinde “ötekilikler” ve “karşıtlıklar” yoğun olarak işlenmektedir. “Mudde (2004); popülist söyleminin temelini seçkinler ve sıradan insanlar arasındaki ayrımın belirlediğini, popülizm’in bakış açısına göre, bizler ve rakipler arasında görünürlüğü mevcut olması ile birlikte, sadece rakiplerin farklı özellik ve değerleri üzerinden bir ayrım gerçekleşmediğini, ayrıca “düşman” olarak sunumların da gerçekleştirildiğini ifade etmiştir (Şen ve Altın, 2020: 286). Bir kutuplaştırma stratejisi olarak da görebileceğimiz popülist söylemler, şayet karizmatik bir liderin popülist siyasetini toplumun çoğunluğunu kapsayacak ölçüde genişletirse, popülist lider ülkedeki kutuplaştırma stratejisinden kolaylıkla yararlanabilir (Uğur, 2019).

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın Önemi

Ulusal basın, ideoloji ve değerleri toplum içerisinde işlerlik kazandırılmasında ve egemen bir ideolojik görünürlüğü yaygınlaştırılmasında etkili aracılı sistemlerden birisidir. Ulusal basın ile toplumsal formasyonlardaki dönüşümler daha hızlı gerçekleşebileceği gibi, ideoloji ve değersel yük alanı ve gerilim hatlarının da genişlemesinde etkilidir.

Ulusal basınla birlikte bireylerin toplum içerisinde bir gündeme dönük olarak tepki üretiminin yönü de belirlenebilir ve süreç bu yönü ile görünür olabilmektedir. Ulusal basında tüketime sunulan her türlü içeriğin bir fayda temelinde gerçekleştirildiği gerçeği malumdur. Bu fayda toplum ve basın endüstrisi arasında karşılıklı bilgi alışverişi odaklı olabileceği gibi, basının mülkiyet yapısına yönelik bir fayda ve çıkar odaklı olarak da gerçekleşebilmektedir.

İran’da rejimin temel değer ve ideolojik ortamını aktarma noktasında etkin aracılı bir sistem olarak görülebilecek gazetelerin, egemen ideoloji ve değerleri toplumda yaygınlık kazandırılmasında “propagandasal döngü” derecesi oldukça yüksektir. Bu propagandasal döngü sadece gazetelerle sınırlı değildir, kamusal alandaki her türlü bürokratik aygıtlarda bu süreçte etkin bir dinamizm yakalamıştır. Bu durumun temel sebebi, İran’da ki mevcut rejimin değerler ve ideoloji altyapısı ile gücünü koruma güdüsü içerisinde olma isteğidir. Bu çalışma ile birlikte, rejimin mevcut statükosunu koruma güdüsü içerisinde yer alan muhafazakâr ve rejim yanlısı bir gazete özelliği gösteren Kayhan gazetesinin “Kudüs günü” ortamında sunmuş oldukları içerikleri ve ideolojik bağlamları ile birlikte ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda Kudüs ve Filistin’e yönelik olarak tüketime sunulan içeriklerin çerçeveleme boyutları, hangi çerçeve ile değersel ve ideolojik bir söylem ortaya konduğu, kamuoyu oluşturma noktasında hangi içeriksel verilerin hangi amaçla kullanıldığının analizini gerçekleştirilmektir. Bu çalışma ile birlikte İran’daki rejim statükosu altında yer alan bir ulusal gazetenin durumunu ortaya çıkarmak, ileride gerçekleştirilecek çalışmalar için bir ön ayak niteliğinde olabilir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, İran’da rejim ve İstihbarat örgütüne yakınlığı ile bilinen Kayhan gazetesinin Kudüs ve Filistin’e yönelik içeriksel sunumlarının İsrail özelinde temsili üzerinde durmaktır. Bu doğrultuda Kudüs ve Filistin meselesine ilişkin söylemsel içeriklerin ne ölçüde iktidar güdümünde sunulduğu, Kudüs ve Filistin konusunda İsrail’e atfedilen imajın ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Örnekleme

Araştırma Kayhan Gazetesi ile sınırlandırılmış ve örneklem olarak seçilmiştir. Örnekleme olarak Kayhan gazetesinin Arapça yayın yapan gazetesinin seçilme sebebi, Kudüs ve Filistin'e yönelik söylemler ve içerik üretim noktasında Farsça ve İngilizce yayın yapan Kayhan gazetesine oranla daha fazla sunumlar gerçekleştirdiğidir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada içerik analizi yöntemi ve eleştirel söylem analizi (T. Van Dijk) yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, “yazılı, sözlü ve görsel iletişim mesajlarını analiz etme” amacına dönük olarak gerçekleştirilen her türlü verili içeriğin yorumlanması sürecidir. İçerik analizi, iletişimsel içeriklerin bilimsel olarak sunumu olmakla birlikte içeriğin mesajlarda yer alan anlamlarına, bağlamlarına ve niyetlere atıfta bulunmaktadır. (Cole, 1998: 53; Akt. Prasad, 2008: 1). Başka bir tanıma göre (Ertürk ve Köseadağ, 2018: 1525) ise içerik analizi, metin içerisinde yer alan belirli karakterlerden yola çıkarak, “sistemik ve tarafsız” sonuçlar elde edebilmek için kullanılan bir araştırma yöntemidir. Wyatt ve Winston’a göre (2020: 6) ise, içerik analizinin temel odak noktasını kodlar oluşturduğunu ve verileri belirli bir düzen içerisinde anlayabilmek için araştırmacılara bu kodların yol gösterdiğini ifade etmiştir.

Yazılı, görsel veya sözlü olarak oluşturulan her bir içerik, belirli kod değerlerinin sunumu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kod değerleri, toplumsal formasyonların “içeriksel olarak sunumu” şeklinde bir görünürlük kazanabileceği gibi, kültürel ve ideolojik her türlü veriyi işlemesi noktasında toplumun sosyo- kültürel ve sosyo-ekonomik durumunu ortaya serebilmektedir. Çünkü tüm yazılı, görsel veya sözlü iletişim araçları politik, sosyal ve ekonomik bir yönelimi mevcuttur ve içeriklerdeki her türlü sunum bu boyutlardan beslenerek gelişmektedir.

İçerik analizi yöntemi, bir araştırma tekniği olarak kendi içerisinde birçok sorun ve güçlük barındırmaktadır. İçerik analizi yönteminin en önemli güçlüklerinden birisi zaman alıcı bir yöntemdir. Bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi, hem nitel hem nicel boyutta öne çıkan bir araştırma tekniği olarak, diğer araştırma yöntemlerine göre daha ekonomiktir (Parveen and Showkat, 2017). İçerik analizinin nitel bir ölçekli bir araştırma mı yoksa daha nitel bir ölçekli bir araştırma içerisinde yer alıp almadığı ile ilgili tartışmalar mevcuttur (Macnamara, 2018: 2). “Örneğin Berelson (1952) içerik analizini “objektif, sistematik ve nicel” olarak tanımlarken, Seltiz, Jahoda, Deutsch ve Cook (1959) ise, içerik analizinin sayısal verilere indirgenildiğinde anlamını yitirebileceğini ve sayısal verilerle ifade edilemeyen tüm iletişimsel boyutların (tanımlar, semboller, detaylı açıklamalar, fotoğraflar vb.) tesadüfi olarak ortaya çıkabilecek sınırlılıklara yol açabileceğini belirtmiştir. Burn ve Grove (2005) ise, içerik analizinin bir sayma edini mi ile var olması sebebi ile birçok araştırmacıya göre nitel bir araştırma yöntemi olmadığını üzerinde durmaktadır” (Berg and Lune, 2015: 384).

Söylem ise, dilin kullanımı ve dil yoluyla tezahür eden ideolojilerin oluşturduğu kültürlere atıfta bulunmak için kullanılırken, söylem çözümlemesi dili çeşitli şekillerde ele almakta ve araştırmaktadır. Bu anlamda söylem, kültürel ve değer taşıyan bir anlamlandırma sistemidir. Söylem, bireylerin toplumla etkileşimlerini şekillendirmenin yanı sıra toplumsal düzeni ve bilgiyi de oluşturmaktadır (Şen ve Taşdelen, 2019: 257). Foucault’a göre, söylem, tek başına ortaya çıkmamakta, bir birliktelik ve bu birlikteliğin üretimi ile çözümlenebilmektedir. Söylemin anlaşılır olarak görünür olmasında söylemin üreticisi olan, söylemi çeşitlendiren ve süreklilik haline getiren kurumlar ve iktidarlar aracılığı ile ortaya çıkmaktadır. Foucault’a göre, söylem bir “dışlama” pratikleri ile üretilmektedir (Güneş, 2013: 57).

Van Dijk’e göre söylem; ideolojilerin gündelik ifadelerle yeniden üretimi olmakla birlikte, söylem ve eylemsel pratikler arasında yakın bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle bireylerin söylemlerinin kontrol altına alınması, bireylerin eylemsel pratiklerinin de kontrol altına alınması demektir (Çakmak, 2019: 1133).

Van Dijk’a göre (1988), haberler özel bir söylem türü yaratmakta ve bunu da belirli bir sosyo-kültürel bağlam içerisinde belirli bir dil ile gerçekleştirmektedir (Şen, 2018: 256). Bu noktadan hareketle, söylemler, sosyo- kültürel açıdan dil aracılı bir karakterle oluşturulan bir pratik olarak, söylemlerin üretimi, dağıtımı ve denetimi belirli bir “dil-söylem” pratiği ile şekillendirilmekte ve buna göre söylemler haber metinleri içerisinde şekil almaktadır.

Kurum ve kuruluşlar, belirli bir menfaate dayalı işbirliği görünümünde olmakla birlikte kendi menfaatlerini korumak adına kamuoyunu bilgilendirirken dili ustaca kullanmaktalar, kendi ideolojilerini yanlı göstermeyerek ölçüde kabul ettirmek ve kendi doğrularını toplum üzerinde bir realitelerini dayatılmış güdümünün içerisine yerleştirerek, toplumu ve düzeni kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirme çabası içerisindedirler (Çakır, 2020: 84). Bu noktadan hareketle söylemler, çıkarlar doğrultusunda belirli bir motif içerisine sokulabilmektedir. İran’da rejimin güdümünde hareket eden gazetelerde rejimin statükosunu genişletme ve kitleleri bu alanın içerisine çekme güdümünün politik bir çıkar çerçevesinde görünür olması da söylemin güçlü sistemler tarafından bir çıkar dengesi ile vücut bulduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Rejimin Ortadoğu’da gerçekleştirdiği asimetrik savaşın yansımaları İran’daki rejim kontrolündeki gazete içeriklerinde belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu tür gazetelerde “rejimsel itibar sağlayıcıları” olan bürokratik kurum yöneticilerinin de içeriksel olarak söylemsel pratikleri de belirgin bir şekilde görünür olması bu durumun bir göstergesidir (<http://kayhan.ir/>. (2020). (بالب لواء باقري: هس زوال "اسرائيل" بانت ي سمع في شوارع تل أبيب. (<http://kayhan.ir/>. (2020). (ت الامقاومة خلال عدوان 8002 على غزةال عاروري: ال شهيد سدل يمانبي كان بغرفة عمل يا

Söylem analizi; medya metinleri içerisinde yer alan her bir söylemin karakterize edilerek, aktarılmak istenen gizil anlamları ortaya koyarak, yeniden bir okuma yapma ve çözümleme sürecidir. Bu yeniden okuma ve alımlama süreci, haber içeriğinde yer alan söylemlerin bağlam ve ardanlamalarını çözme yolu ile ortaya konulmaktadır.

Söylem analizleri, dil ile ilgili yapıların görünürlüğünden hareket eden, sözlü, sözsüz, yazılı, yazısız her türlü dil ve dilsel ürünler olan her şeye uygulanabilmekte, temelinde dilsel verilerin altında yatan güç ve iktidar ilişkilerini ortaya koyabilmektedir (Bayram, 2016: 1420).

Söylem analizinin öncelikli hedefi, “*metne yönelik daha derin bir anlama ve kavrama süreci*” (Özer, 2007: 40), olup metin içerisinde yer alan “söylem kalıpları” ile asıl aktarılmak istenenin keşfedilmesidir. Söylemler, güçlü ve ekonomik bir sistem olan iktidarlar tarafından üretildiğinden, söylem analizleri yöntemi ile iktidarların politik, kültürel, ekonomik ve sosyal duruşunu ortaya konulabilmekte, iktidarın toplum içerisinde yaratmak istediği temel aksiyonların önceden görülebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu görünürlüğün tespiti, haber söylemi içerisinde gizil/anlamların tespiti ve her bir söylem karakterinin örtülü anlamlarının ortaya çıkarılması ile sağlanmaktadır. Yani söylem analizi bireylere “stratejik bir okuma” alanı inşa etmektedir.

Eleştirel söylem analizi denilince akla gelen önemli isimlerden birisi Teun A. Van Dijk’tir. Van Dijk haber metinlerine ‘makro’ ve ‘mikro’ olmak üzere iki açıdan yaklaşmıştır. Teun A. Van Dijk makro açıdan haberlerin ‘tematik’ ve ‘şematik’ özellikleri üzerinde durmaktadır ve tematik ölçüde “*haber başlıklarına*, “*alt başlıklara*”, “*haber girişine*” ve “*spota*” odaklanmaktadır. Şematik ölçüde ise “*hikâye örgüsü*”, “*ana olayın işleniş biçimi*”, “*sonuçlar*”, “*arka plan bilgisi*”, “*olayın sosyal ve politik yönü*” üzerinde durmaktadır. Van Dijk mikro düzeyde ise haber metinlerinin “*sözcük seçimleri*”, “*cümle yapıları*”, “*cümleler arası nedensellik ilişkileri*” ve “*retorik*” açısından irdelemektedir (Bayram, 2016: 1422).

BULGULAR VE YORUMLAR

Kayhan Gazetesi

Kayhan gazetesi İran’ın en köklü gazetelerinden birisidir. İran’da muhafazakâr ve rejim yanlısı görünümündedir. Tiraajları ortalama 60.000-100.000’dir. (BBC News, 2006). Kayhan gazetesi Pehlevi döneminde (1942) kurulmuş olup, zamanla İran’ın en etkili gazetesi haline gelmiştir. 1979 İran devriminden sonra rejimin kontrolü altına alınmıştır (Ghasemi, 2006). Kayhan gazetesi, genel olarak hükümet yetkililerinin popülist söylemlerinin yoğun olarak görüldüğü bir gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gazetenin yöneticilerini Ali Hamaney tayin etmektedir.

20.05.2020

http://kayhan.ir/ar/publication/1726/13731

21.05.2020

(Kayhan.ir, 2020)

23.05.2020

(Kayhan.ir, 2020)

27.05.2020

(Kayhan.ir, 2020)

Tablo 1: Kudüs ve Filistin İle İlgili Haber Sayıları

Tarih	Gazete Adı	Sayı
20.05.2020	Kayhan Gazetesi	***** (5)
21.05.2020	Kayhan Gazetesi	***** (5)
23.05.2020	Kayhan Gazetesi	***** (8)
27.05.2020	Kayhan Gazetesi	*** (3)
30.05.2020	Kayhan Gazetesi	0

Gazetelerin bir konuya ilişkin içerik üretimlerinin sıklık derecesi, gazetenin o konuya ilişkin göstermiş olduğu ilgiyi göstermektedir. Bu doğrultuda Kayhan gazetesinde 20.05.2020- 30.05.2020 tarihleri arasında Kudüs günü ve Filistin'e yönelik haber içeriklerinin mevcut durumu yukarıda belirtilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen tarihler arasında 21 haber içeriği irdelenmiştir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, Filistin ve Kudüs günü ile ilgili haber içerikleri yoğun bir şekilde haber çerçevesi içerisinde yerini almıştır. 30.05.2020 tarihinde ise, Kudüs günü ve Filistin'e ilişkin haber içeriğine rastlanamamıştır. Kudüs günü ve Filistin'e yönelik oluşturulan içeriklerin en yoğun olduğu tarih 23.05.2020' dir (%38,1). 20-21.05.2020 (%47,61) ve 27.05.2020 tarihinde ise bu oran (14,28)'dir. Kudüs günü ve Filistin'e yönelik haber içeriğinin mevcut olmadığı gün olan 30.05.2020 tarihinde genel olarak İran dış politikasına yönelik içerikler görülmüştür.

Tablo 2: Filistin ve Kudüs'e Yönelik Haberlerin Sayfa İçerisindeki Konumları

Sayfa İçeriğindeki Konumu	20.05.2020	21.05.2020	23.05.2020	27.05.2020	30.05.2020
Sol Üst Köşe				X	X
Sağ Üst Köşe			X	X	X
Sayfa Ortası					X
Sol Alt Köşe	X				X
Sağ Alt köşe	X	X	X	X	X

Gazetelerin bir “haber içeriğine” verdiği önemin bir göstergesi de yayımlandığı sayfa içerisindeki konumudur. Genel olarak baktığımız zaman birinci sayfanın her alanında Kudüs ve Filistin’e yönelik çerçeveler oluşturulmuştur. Bu durum gazetenin bu konuya verdiği önemi göstermektedir. Birinci sayfanın “orta kısımları” ile manşeti oluşturan “üst kısımlarda” haber içeriklerinin daha görünür olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3: Haberlerin Sunum Biçimi

Sunun Biçimi	Tarih	Gazete Adı	Toplam
Metinsel Sunum	20.05.2020	Kayhan Gazetesi	2(%40)
Metinsel Sunum ve Görsel Sunum	20.05.2020	Kayhan Gazetesi	3 (%60)
Metinsel Sunum	21.05.2020	Kayhan Gazetesi	2 (%40)
Metinsel Sunum ve Görsel Sunum	21.05.2020	Kayhan Gazetesi	3 (%60)
Metinsel Sunum	23.05.2020	Kayhan Gazetesi	3 (%37,5)
Metinsel Sunum ve Görsel Sunum	23.05.2020	Kayhan Gazetesi	5(62,5)
Metinsel Sunum	27.05.2020	Kayhan Gazetesi	0
Metinsel Sunum ve Görsel Sunum	27.05.2020	Kayhan Gazetesi	3 (%100)

Haberlere ait içeriklerin sunum biçimleri haber içeriğine verilen önemi belirtmesi noktasında önemlidir. Metin ve görsel sunumun birlikte verilmesi, haber medyasının kitleler üzerinde yaratmak istediği algının boyutunu ve önemini göstermesi açısından önemlidir. Görsel içerikler genel olarak okuyucu kitlesine haber hakkında bir “ön okuma” görevini yerine getirmektedir. Görsel okumalardan sonra metinsel okumalarla birlikte tüketime sunulan içerikler kitleler üzerinde daha etkili bir algı alanı yaratmaktadır. Bu algı alanının etkinliği, görsel içerik ile metinsel içerik arasında ortak bir gerçeklik alanı ve paralellik ile mümkün olmaktadır. Araştırma zaman dilimi içerisinde tüketime sunulan haberlerde metin ve görsel içeriklerin birlikte sunumu ile gerçekleşmiştir. (21) Haber içeriğinin (14)’ünde metin ve görsel içerik sunumu mevcuttur (%66,64) iken 7 haberde yalnızca metinsel sunum ile görünürdür (%33,36). Metinsel sunumlar genel olarak spot manşetler üzerinde tasarlanmıştır.

Tablo 4: Gazetede Yer Alan Haber İçerikleri

İçerik Türü	Gazete Adı ve Tarihi	Toplam
Ekonomi	Kayhan Gazetesi	8
Sağlık	Kayhan Gazetesi	2
Politik/Siyasi	Kayhan Gazetesi	25
Eğitim	Kayhan Gazetesi	
Kültür/Sanat		2
	Kayhan Gazetesi	1
Teknolojik		
Yerel	Kayhan Gazetesi	0
Savunma/Güvenlik	Kayhan Gazetesi	1

Gazetede sunulan içeriklerin durumu gazetenin künyesini ortaya çıkarmada önemlidir. Araştırma kapsamında Kayhan gazetesinde birinci sayfada yer alan (39) haberin içeriği irdelenmiştir. Haberlerin içerikleri büyük ölçüde politik çerçevede gerçekleşmiştir (%64,1). Kudüs günü ile ilgili haber içeriklerinin politik ve dini bir söylem altında görünürlüğü yüksek tutulduğu açıkça görülmüştür. Politik haberlerde içerikler dini boyutları ile yoğun olarak tasarlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma yaptığımız zaman dilimi içerisinde haber içeriklerinin dini -politik ölçüde tasarlandığını söyleyebiliriz.

Tablo 5: Anahtar Sözcüklere Göre Haber Dağılımları

ISRAİL	Negatif	Pozitif	Nötr
	İslam Düşmanı- Siyonist- Mücadele Edilmesi Gereken- Bölgesel Barışın Önünde Duran-	-(Müttefik- Müslüman Dostu- Dünyası için İşbirliği yapan, Bölgesel Barışı Savunan-)	
20.05.2020-25-05-2020	http://kayhan.ir/ar/news/112877/ال قائد لة لة يطال صه يوني ال كيان- ضد-ال ك فاح ال عالم-ممد لمي-على-واجب (Siyonist varlığa karşı mücadele) http://kayhan.ir/ar/news/112876/ال نخالة-دعم-عن-تأخر-لا-الا سلامية-ال جمهورية المجالات-كل-في-ال ف لسط يذية-الم مقاومة (Siyonist Proje) http://kayhan.ir/ar/news/112868/ظهران-دون-الدول-مرأى-أمام-يو حدث-ال صه يوني-الإجرام سكا نانت حرك-أن (İşgal Ordusu) http://kayhan.ir/ar/news/112948/ال لواء-في-ي سمع-بانت-سرا-يل-زوال-هس-ب-أقري أب-يب-ل-شوارع (Siyonist komploları)	İsrail'e ilişkin içeriklerde pozitif yönde bir anahtar kelime mevcut değildir.	http://kayhan.ir/ar/news/113013/شما-بدل-ل-يهود-معاين-ن-ل-سنا-ني الأط-فال-وقف-تله-وال خاصه-بين-لمجرم-ين
KUDÜS-FİLİSTİN	Pozitif	Negatif	Nötr
	Kutsal- Direniş Cephesi, Mücadele Alanı/ Şehitlik Alanı/Mazlum/İşgal Altındaki Alan	Kudüs ve Filistin ile ilgili kötü içerikli bir anahtar sözcük mevcut değildir.	
20.05.2020-25-05-2020	http://kayhan.ir/ar/news/112876/ال نخالة-دعم-عن-تأخر-لا-الا سلامية-ال جمهورية المجالات-كل-في-ال ف لسط يذية-الم مقاومة-دعم (direnış cephesi) http://kayhan.ir/ar/news/112868/الإجرام-ظهران-أن-دون-الدول-مرأى-أمام-يو حدث-ال صه يوني سكا نانت حرك		http://kayhan.ir/ar/news/112873/وزارة-من-وحدهم-ال ف لسط يذ يون-ال خارجي ف لسط ين-مصد ير-ي-قرون

(Mazlum/Filistinliler)

http://kayhan.ir/ar/news/112948
 بی سمع بیت اسرانیل زوال هس بیت اری لواء
 ابیب تل شوارخ فی
 (Kutsal Topraklar)

Yukarıdaki tablodaki verilere göre, İsrail'e ilişkin, *İsrail- ABD Kötülük Eksenini, Siyonist varlık, Siyonist proje, işgal ordusu* gibi anahtar kavramlar yoğun bir şekilde işlenmiştir. Genel olarak İsrail olumsuz ve sert bir tonlama ile kavramsallaştırılmıştır. İsrail, bölgesel barışın önünde bir engel olarak tasarılmıştır. Kudüs ve Filistin ise, *kutsal topraklar, direniş cephesi* ve *Mazlum* olarak kavramsallaştırılmıştır. Kudüs'ü savunanlar ise; *İslam ve Direniş Şehitleri* olarak kavramsallaştırılmış ve bunları destekleyici bir dil kullanımı inşa edilmiştir. Bu durum Kayhan gazetesinin rejimin dış politikalarına yönelik bir meşruluk alanı yaratma noktasında kilit bir gazete olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Kayhan gazetesi, rejimin propaganda alanını ve uluslar arası politik aksiyonlarını belirli çerçevelerle örüntülü olarak sunmaktadır.

Tablo 6: Haberin Üretildiği Haber Organizasyonu

Tarih	Kendi Üretimi	Ajanslardan Üretilen Haber	Belirsiz	Gazete
20.05.2020	(4) http://kayhan.ir/ar/news/112877 - ال قائد د/112877 ال لة يطال صه يونی ال ک یان-ضد ال ک فاح ال عالم مد سلمی-علی و اجب http://kayhan.ir/ar/news/112868 - طهران ال دول مرأی-امام بی حدث ال صه یونی-الإجرام ساکت ناکت حرک ان-دون http://kayhan.ir/ar/news/112870 - إقامة ع بر ال عالمی-لا قنسا ی وم-مرا سم الاجتماعی-ال تواصل-وموافق-الاندس-تغرام http://kayhan.ir/ar/news/112873 - وزارة من-وحدهم-ال فلسطین یون-ال خارجة فلسطین-مصدیر-قررون	(1) http://kayhan.ir/ar/news/112876 - ال نخالة/112876 دعم-عن-تأخر-لا-الاسلام-یة-الجمهورية الامجالا-تک-ل-فی-ال فلسطین-یة-الام-قاومة (Al- Mayadeen TV kanalından üretilmiştir).	-	Kayhan Gazetesi (İRİ)
21.05.2020	(4) http://kayhan.ir/ar/news/112930 - طهران الارهاب-رحم-من-ولد-ال صه یونی-ن ال ک یا ال فوضی-بی ذور-زع-فی-ی-وم-س-تمر بی من نطق-تنا http://kayhan.ir/ar/news/112955 - ال فریق ل-ن-ایران-ان-الجم-یع-اطم-ن-نو-سد-ل-یمان-ی ت-عاطمت-مهما-و-یدة-ف-لسط-ین-ت-ترک ال حصار-و-اسد-تحکم-ال-ضغوط http://kayhan.ir/ar/news/112948 - ال لواء بی سمع بیت اسرانیل زوال هس بیت اری لواء ابیب تل شوارخ فی http://kayhan.ir/ar/news/112954 - مؤت مر ال فلسطین یة-ال قض-یة-ال شریف-ال قدس ال عرب یقوال شعوب-الأساس-یة-ال قضیة لجان-یها-ی-قون-ال-عالم-وأحرار-والا-سلام-یة	(1) http://kayhan.ir/ar/news/112953 - صد فی/112953 حوایة-تکامل-محور-أب-ت-ال-م-قاومة-ال-دین ت-نا-م-والا-سرانیل-ی-وخ-یار-هلب-طریق-فها (Beirut Haber Ajansları) خ یارات-م-فی		Kayhan Gazetesi (İRİ)
23.05.2020	(6) http://kayhan.ir/ar/news/113007 - الامام ال عالمی-ال قدس-بی-وم-وخطاب-ال-خام-ن-ئی	(1) http://kayhan.ir/ar/news/113013 - شمخانی/113013 ل-لمجرم-ین-بی-ل-ل-ل-یهود-معادین-ن-ل-سنا ال الأط فال-وقه-تلتوال-غاصد-بین (IRNA)	(1)	Kayhan Gazetesi (İRİ)

http://kayhan.ir/ar/news/113018/ال قائد د
بلا قوتة لا-الا صه يوني-ال كيان-بحاور-لا
الحجة-أنتوا-وال جهاد- الله-وحزب-وحماس

http://kayhan.ir/ar/news/113017/ذ صر
وال كيان في لسط بينة ضد ية-من-موقه فنا- الله
- شرعي-دي-ني-عقائد-دي-موقه-ف-هو-ال-غال-غاصب
لا ت تبديل-بل-ل-غ-ير-ان-سادي-اخلاقي

http://kayhan.ir/ar/news/113022/ال عاروري
-عمل ياتب-غرفه-مكان-سدل يمان-ال شهيد
غزة-على-2008-عدوان-خلال-الام-قاومة

http://kayhan.ir/ar/news/113020/حرس
ال قدس- شهيد- سدل يمان-ال-الا-سلام-يقال-ثورة
ل-لقضاء-الام-قاومة-ج-بهاء-عزير-ز-ومهندس
ال صه يوني-ال كيان-على

http://kayhan.ir/ar/news/113019/هذ ية
وال جمهورية-المرحلة-أخطر-ع-يش-ال-قدس
واسدنا-الام-قاومة-د-عم-عن-تتوان-ل-م-الا-سلام-ية

27.05.2020

(3)

-

Kayhan
Gazetesi
(IRI)

http://kayhan.ir/ar/news/113154/ظريف
في-والجيش-والا-حكومة-ال-شعب-ل-لاحم
ت-حق-يق-سر-الام-قاومة-مع-ل-بنان
ال صه يوني-ال-ال-عدو-على-الات-تصارات

http://kayhan.ir/ar/news/113157/رئيس
-اجراءات-مواجهة-ان-ون-بل-ال-جمهورية
ل-لاجهزة-ال-عداء-يقال-صه يوني-ال كيان
ال-تذ-ف-بذوية

http://kayhan.ir/ar/news/113156/ذ-ع-يم
ال-منظ-ق-م-سار-ع-ير-ال-تحرير-ري-وم-ف-اسم
-من-وند-قلنا-وجهادي-اوث-قاف-يا-سد-ياسد-يا
ال-ال-ال-ال-باط

Haber organizasyonu (Kayhan) incelendiğinde, haber içerikleri genel olarak kendi üretimidir (%85,0). Haber ajanslarından üretilen haber içerikleri oldukça düşük seviyede tutulmuştur (%15,0). Haber ajanslarından üretilen haber içeriklerinde *IRNA (İslam Cumhuriyeti Haber Ajansı)* ve Beyrut haber ajansları görünürdür.

Tematik Yapının İncelenmesi

Kudüs ve Filistin'e yönelik haberlerde başlık ile metin arasında uyumlu bir içeriksel sunum gerçekleştirilmiştir. Haberlerin başlıkları genellikle ötekileştirici ve potansiyel düşman görünümündedir. (Örneğin: “*Siyonist varlık, Siyonistlerin ölüm çanlarının çalacağı*” vs.) gibi söylemsel içeriklerle bu sunum pratiği devam ettirilmiştir. Haber içeriklerinde haberlerin başlığı ile içerik alanlarında paralel bir şekilde “sert tonlamalar” mevcuttur. Yani başlık sert bir tonlama ile ortaya konulmuşsa, haberin içeriğinde de bu durum açık bir şekilde görülmüştür. Bu sert tonlamalar, rejimin Ortadoğu sahasındaki stratejik ortakları ile (Hizbullah& Hamas vs.) bütünleştirilerek çerçeveselendirilmiştir. İkna boyutunun sağlanması amacı ile başlıklar, spot girişleri ve fotoğraflar açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmuştur. Başlık, fotoğraf ve spot başlıklarda, toplumsal hafızayı şekillendirmeye yönelik söylemler ön plana çıkarılmış ve *siyasal nefret söylemleri* ön planda tutulmuştur (<http://kayhan.ir/ar/news/112948>). Genel olarak rejimin propaganda döngüsü içerisinde önemli bir yere sahip olan “*İslamist mezhepçi söylemler*” yoğun olarak işlenmiş ve *kolektif bir şuur alanı* bu söylem pratikleri ile diri tutulmak istenmiştir (<http://kayhan.ir/ar/news/112877/>).

Aşağıda haber başlıkları, spot manşetleri (şematik yapı) ve (tematik yapılar) üzerinden başlıklarla metinsel içerikler arasındaki uyum üzerinde durulmuştur.

Başlıklar

- “*İran İslam Cumhuriyeti, Filistin Direnişini Desteklemekte Gecikmedi*”

- “Siyonist Varlığa Karşı Mücadele Dünya Müslümanları İçin Bir Görevdir”(Allah Yolunda İslami Bir Görev)
- “Filistin’in Kaderini Yalnızca Filistinliler Belirleyebilir”
- “Sosyal Medya Ağları Üzerinden Uluslar arası Kudüs Günü Törenlerinin Gerçekleştirilmesi”
- “Siyonist Suçlar Ülkelerin Gözü Önünde Yaşanıyor”
- “Korgeneral Soleimani: Baskı ve Kuşatma(yaptırım) ne Kadar Yoğun Olursa Olsun, Herkes İran’ın Filistin’i Yalnız Bırakmayacağına Emin Olmalıdır” (El Qassım Tugayı Komutanlarından Mohammed Deif⁵e yazılan mektup- Manşet)
- İsrail’in Ölüm Fısıltıları Tel Aviv Sokaklarında Duyulabilir”
- Cumhurbaşkanı Rouhani: Biz Her Zaman Filistinlilerin Yanındayız ve Onların Şikâyetlerini Dünyaya İleteceğiz”
- Nasrallah⁶: Filistin ve gaspçı oluşum konusundaki tutumumuz, değiştirilemeyecek dini, yasal, etik ve insani bir konudur”
- “Terörle doğan (Siyonist) rejim kaos tohumları ekmeye devam ediyor”.

Kayhan gazetesinde yer alan yukarıdaki başlıkları irdelediğimiz zaman rejimin ideolojik ve değersel ölçekli sunum pratikleri gerçekleştirdiği sonucuna varılabilir. Muhafazakâr ve rejimin sözcülüğünü yapan Kayhan gazetesinde yer alan haber başlıklarında İsrail’e yönelik sert bir tonlama esaslarının belirgin olduğu, Filistin direniş mücadelesinde İran’ın tutumsal pratikleri ölçeğinde bir alımlama süreci içerisinde söylemler oluşturulduğu gözlenmektedir. Haber başlıklarında eksiltileme ifadeleri de mevcut olup, olayın gerçekleştiği zamanı açık değildir. “Siyonistler söylemi gizil bir anlam olarak kurgulanmış ve okuyucuların alımlamasına bırakılmıştır. Haber başlıkları genel olarak radikal bir tasarım ile okuyucuya aktarılmıştır. Haber başlıkları içerisinde Filistin “kurbanlaştırılan” ve haklı bir mücadele içerisinde yer alan bir ülke şablonu içerisine yerleştirilirken, İsrail ise “Siyonist bir varlık adı altında “düşmanlaştırma” şablonu içerisinde sunumunun ve söylemlerinin gerçekleştirildiği açıkça görülmüştür. “İran İslam Cumhuriyeti Filistin Direnişini Desteklemekte Gecikmedi” başlığı ile verilen haberde Filistin İslami Cihad Genel Sekreterinin söylemleri haber içeriğinde verilmiştir. Başlıkta Filistin direnişine yönelik bir sunum gerçekleştirilirken, metin içerisinde Filistin’in haklı mücadelesinde İran’ın desteklerinin yer verildiği söylem içerisinde İsrail Siyonist olarak tanımlanmıştır. Bunun dışında Ayetullah Hamaney’in sözlerinin aktarıldığı “Siyonist Varlığa Karşı Mücadele Dünya Müslümanları İçin Bir Görevdir” başlığında da İsrail’e yönelik “Siyonist ölçekli” söylemsel pratikler ele alınmıştır. Müslümanlar kelimesi ile bu süreç genelleştirilerek,(Tüm Müslümanların düşmanı) İsrail öteki olarak kurgulanmıştır. Haber başlıklarında belirli anahtar kavramlarla genelleştirme doğrultusunda bir kurgulama ortaya konulmuştur.

Kayhan gazetesinde Bağdad havalimanında bir suikast sonucunda öldürülen Qasım Soleimani’nin bir sözüne atıfta bulunulmuştur. Başlığın söyleminde “İran’ın Filistin mücadelesini yalnız bırakmayacağına ilişkin bir başlıkla giriş yapılmıştır. Aynı şekilde metin içerisinde Qasım Soleimani’nin Kudüs ve Filistin Halklarının mücadelesine ve bu doğrultuda hareket eden belirli isimlere ilişkin söylemlere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Şehit Soleimani El Kassam Tugayları Komutanına verdiği mesaj: “İnşallah Allah, yanınıza gelmemize yardım eder ve Filistin davasında şehit olma umudumuzu bize bildirir” Şehit Süleymani, Hamas’ın siyasi büro başkanı Muhammed el-Deif”e ve kardeşlerine verdiği mesajda kendisini "direniş savaşçısı" olarak nitelendirdi” söylemlerinin haber içeriğinde yer verilmesi metin ile başlık arasındaki uyumu göstermekle birlikte, Kudüs ve Filistin’e yönelik mücadelenin “haklılık” ve “gereklilik” opsiyonu ön plana çıkarılmıştır. Haberin başlığında İsrail’e yönelik bir söylem pratiği geliştirilmemiş olsa da, metin içeriğinde İsrail’e yönelik Siyonist söylemi de ortaya konulmuştur.

Yine manşetten verilen bir haber içeriği olarak İran Genel Kurmay Başkanı Bakır’ın ifadeleri de ön plana çıkarılmıştır. Manşetin başlığı “İsrail’in ölüm fısıltısı Tel Aviv sokaklarında duyuluyor” olarak tasarlanmıştır. Metin içeriği, başlık ile aynı tonlamaları destekler niteliktedir. İsrail’in ölüm fısıltısı

⁵ Mohammed Deif

Hamas’ın askeri kanadı olan İzzaddin El- Qassım Tugayı komutanlarından.

isim tamlaması başlıkta yer almış ve kurgulama bu boyutu ile görünür kılınmıştır. Fail olarak sunulan İsrail etken bir cümle yapısı ile bir söylemsel şablon içerisine yerleştirilmiştir. “*İran Silahlı Kuvvetlerinin Siyonizm’e karşı ve Siyonistlerin diğer planlarına karşı en önde mücadele ettiği*” “*Siyonizm Amerika Birleşik Devletleri’nin ve kötü müttefiklerinin koruması altında, 72 yıldır kesintisiz ve acımasız suçlar işleyerek Kutsal topraklar üzerinde kötü ve kanlı bir hâkimiyet kurmuştur*” “*Filistin Direnişi*” söyleminin stratejik derinliği işgalcilerin iradesini zayıflattı” söylemi İran’ın işgalcilere karşı durduğunu ve Filistin davasında bir mücadele içerisinde yer aldığına ilişkin söylem örüntüleri söylemini tek yönlü olarak sunulmuş ve tehdit algısının eşliğini yükseltmeye yönelik söylem pratikleri geliştirilmiştir. Burada tehdit algısı olarak “Siyonizm ön plana çıkarılmış ve 72 yıldır devam eden kesintisiz ve acımasız suçlar söylemi ile İsrail’in kuruluş tarihinden bu yana bu tür suçların işlendiğine yönelik bir tarih toposu ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca yukarıda oluşturulan haber söyleminde sunulan arka plan bilgileri ile bu mücadelede haklı olduklarına yönelik bir şablon oluşturulurken, arka plan bilgisi verilen “Siyonistler” söylemi ile ötekileştirme eksenli bir imaj inşası sunumu gerçekleştirilmiştir. (<http://kayhan.ir/ar/news/112948>).

Sonuç itibarı ile; haber başlıkları “rejimin ideolojisini ve değersel yükünü” okur kitlelere yoğun bir şekilde işlemiştir. Toplumsal yapıyı konsolide etme amacına yönelik söylemsel pratikler benimsenmiştir. Haber başlıkları genel olarak Filistin özelinde kurgulanmış ve İran’ın Ortadoğu’da gerçekleştirdiği pratiklere bir “meşruluk” kazandırma çabası içerisine girilmiştir.

Spot Girişleri

- “*Filistin Konusundaki Açıklamalar- (Ayetullah Hamaney)* (Kayhan, 20 Mayıs 2020).
- “*Kudüs’i Şerif Konferansı 18 ülkeden onlarca siyasi, entelektüel, dini ve kültürel figürün katılımıyla gerçekleştirilmiştir.* (Kayhan, 21 Mayıs 2020).
- “*Şehit olmadan önce Kasım Süleymani’nin El Kasım Tugayı Komutanına Mektubu*” (Kayhan, 21 Mayıs 2020)
- “*Cumhurbaşkanı Dr. Hassan Ruhani, İslam Cumhuriyeti’nin Filistinlilere yapılan adaletsizliği reddettiğini teyit ederek nihai zaferin kaçınılmaz olduğunu vurguladı*”.
- “*Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Muhammed Hüseyin Bağheri, İsrail’in ölümü fıslıtısının Tel Aviv sokaklarında duyulduğunu göz önünde bulundurarak Filistin halkının ayaklanmasının işgal edilen toprakların dışına yayıldığını ve kader aşamasına girdiğini doğruladı*”
- “*Dışişleri Bakanlığı, Siyonist varlığın terörizmin rahminden doğduğunu ve bölgemize kaos tohumları ekmeye devam ettiğini açıkladı*” (Kayhan, 20 Mayıs 2020)

Fotoğraflar

Fotoğraf kullanımı, haber içerikleri ile temayı kuran en önemli yapılardan birisidir. Haber içeriklerine yerleştirilen fotoğraflar verilmek istenen fikrin desteklenmesi sağlamakta kitlelere verilmek istenen fikrin/ideolojinin/ düşünüş tarzının etkin bir şekilde kullanım alanının yaratılması noktasında önemli araçlardır.

Fotoğraflar, Van Dijk’in söylem analizinde yararlandığı tematik birimlerden birisi olmakla birlikte fotoğrafların sunum şekilleri, haber içeriğindeki yeri ve bunların hangi aktörlerle hangi söylem pratikleri ile ele alındığı, haberin oluşturduğu etki alanını yaratması noktasında önemlidir. Aşağıdaki tabloda araştırma zamanı içerisinde Kudüs günü dolayısı ile ortaya konulan aktörler tabloleştirilmiştir.

Tablo 7: Haberlerde Yer Alan Aktörler ve Fotoğrafların Sunumu

Tarih	Gazete Adı	Aktör/ Aktörler
20.05.2020	Kayhan Gazetesi	
21.05.2020	Kayhan Gazetesi	
23.05.2020	Kayhan Gazetesi	
27.05.2020	Kayhan Gazetesi	

Araştırma kapsamı içerisinde İran'da rejim ve istihbarat kontrolünde yer alan Kayhan gazetesinde yoğun bir şekilde fotoğraf kullanımının gerçekleştirildiği saptanmıştır. Bu fotoğraflar mevcut rejimin dış politika aksiyonlarını yürütürken kendi merkezi alanı içerisinde yer alan Şii destekli örgütsel yapı temsilcileri ve rejimin ana aktörleridir.

Gazete içeriklerinde yer alan aktörler, gazetenin mevcut karakteristik yapısını göstermesi açısından önemlidir. Aktörlerin sunuluş biçimleri, söylemsel pratikleri, sunuluş sıklıkları gibi değişkenler gazetenin konumu ve durduğu nokta açısından fikir verici olduğu kadar ortaya çıkarmaya çalıştığı algıyı pekiştirme noktasında da önemlidir. Elde edilen bulgulara göre, gazete içeriğinde Filistin ve Kudüs bağlamını ortaya çıkarması ve bu bağlamlarla bir algı yaratılması amacı ile konunun doğrudan muhatapları haber içeriğine yerleştirilmiştir (Kayhan.ir, 2020). Kayhan gazetesinde genel olarak İranlı yetkililer ve Hizbullah ve Filistin'de bir karşılığı olan İran destekli örgütlerin temsilcilerinin de açık bir şekilde haber içeriğinde belirli bir söylem pratiği ile ele alındığı görülmüştür. Bu örgüt üyeleri ekseninde tek bir örüntüde bir söylem ve içeriksel üretimin gerçekleştirilmesi, kitlesel kolektif bilinç alanını rejimin politik aksiyonları ekseninde bütünleştirmek istemelerinden kaynaklanmaktadır ve Kayhan gazetesi bu motivasyonu üstlenmektedir.

Gazetede yer alan aktörler ve haber içeriğinde yer alan diğer söylemsel pratiklerde aşağıda belirtilmiştir:

- İran Dini Lideri Ayetullah Hamaney (Kayhan.ir, 2020). لا يحاور الكيان الصهيوني إلا بالقوة: القائد. وحماس وحزب الله والجهاد أتقوا الحجة
- İran Cumhurbaşkanı Hassan Rouhani (Kayhan.ir, 2020). رئيس الجمهورية ي بلغ قائدون. "عدي فننتلنا عزه جلال" "عدي فنادع لاي نوي وصلنا ناي لكلنا تاءارجا أه ج اوم"
- İran Savunma Bakanı Tuğgeneral Amir Hatam
- Filistin İslami Cihad⁷ lideri Ziad Al Nakhalah⁸ (Kayhan.ir, 2020). النخالة: الجمهورية. الا سلامية لا ت تأخر عن دعم المقاومة الفلسطينية في كل المجالات
- 3 Ocak 2020 tarihinde Bağdat'da bir suikast sonrasında öldürülen Qasım Soleimani
- İran Milli Savunma Bakanı Bakırı (Kayhan. ir, 2020). اللواء باقري: سندر د حسم على أي. أي مكان بال العالم خطأ يرتكبه الإرهابيون الام يركان في
- Hizbullah⁹ Genel Sekreteri Yardımcısı (Lübnan) Hashim Safi Al Din¹⁰ ve Şeyh Naim Qassem (Kayhan.ir, 2020). نعيم قاسم: يوم التحرير غير مسار المنطقة سياسيا واثقافيا وجهاديا، ونقلنا. (من الإحدباط إلى الأمل)
- Saleh- al Arouri¹¹ (Kayhan.ir, 2020). المعاروي: الشهيد سلمياني كان بغرفة عمل بات المقاومة. خلال عدوان 8002 على غزة

7

PIJ: PIJ İsrail devletinin yıkılması amacı ile kurulmuş olan Sünni bir İslamcı örgüttür. 1981 yılında kuruluşur (Australian National Security, 2020)

8

Ziyad- Al- Nakhalah: Filistin İslami Cihad hareketi genel sekreteridir. Ramadan Shalah'ın yerine gelmiştir. Ramadan Shalah Filistin iç meselelerinde pragmatist bir yaklaşım benimserken Ziyad- Al Nakhalah'ın Filistin meselesine yaklaşımı büyük bir merak konusudur.

9

Hizbullah: Lübnan'da kurulmuş askeri ve politik parti görünümündedir. 1985 yılında kurulan örgütün temel amaçlarından birisi İsrail'i yıkmaktır. Bu ölçüde eylem ve pratikler gerçekleştirmektedir. Lübnan Hizbullah'ı İran destekli olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Hizbullah'ın Genel Sekreteri Hassan Nasrallah'dır.

10

Hashim Safi Al Din: Lübnan'lı Şii din adamıdır. Hizbullah Yürütme Kurulu üyesidir.

- ظریف: تلاحم الشعب والحكومة والجديش في لبنان مع (Kayhan.ir, 2020). (المقاومة سر تدقيق الان تصارات على العدو الصه يودي)
- ظریف: تلاحم الشعب والحكومة (Kayhan.ir, 2020). (ان تصارات على العدو الصه يودي والجديش في لبنان مع المقاومة سر تدقيق ال)
- سلامي: اميركا تفتقد لحكمة رغم ام تلاكها أدوات القدرة (Kayhan.ir, 2020). وك لما اسد تخدمت قوة أكبر من ذيت بهزائم أكبر
- ال قدس-مؤتمر (Kayhan.ir, 2020). <http://kayhan.ir/ar/news/112954/> ي- قفون-العلام-واحرار-والا سلامية-العرب يتوال شعوب-الاساسية-القضية-الفاصلية-القضية-الشرية لجان بها

- *Siyonistler er ya da geç İslam dünyasından son darbeyi alacakları,*
- *Amerika İsrail Kötülük Ekseni*
- *“Direniş cephesi karşısında Siyonist varlık”, İşgal ordusu”*
- *“Şehit Qasım Soleimani” ’İran’ın Filistin’i yalnız bırakmayacağından emin olun”*
- *“Siyonistlerin ölüm çanlarının çalacağı”*
- *“Qasım Soleimani Kudüs Şehidi”*
- *“Filistin Davasında Şehitlik Umudu”*
- *“Direniş Savaşçısı’ İslami Direniş Şehitleri”,*
- *“Siyonizm komploları” ,*
- *“Direniş Cephesi”,*
- *“Siyonist Varlık”,*
- *“İslam Dünyasının Seçkinleri”*
- *“Filistin’deki Siyonist Proje, bir Yolsuzluk ve Kibir Projesidir”*

Şematik Yapının İncelenmesi

Haber başlıklarını “şematik yapı” içerisinde değerlendirecek olur isek; başlıklar arasında ikili karşıtlıklar açıkça ortaya konulmuştur. Filistin’in Direniş mücadelesinde Siyonistler barışa gölge düşüren, işgalci bir niteleme ile ortaya konulurken, bu düşmana karşı Müslümanların birlikte hareket etmeleri gerektiği ve Müslümanlar ile Siyonistler arasında geçen ikili karşıt anlam pratikleri açıkça ortaya konulmuştur. İsrail ve ABD’nin Kudüs, Filistin ve Ortadoğu için büyük bir “tehdit algısı söylemi” mevcutken, bu durumun bir umutsuzluk, çaresizlik, gibi anlamsal örüntüleri ortaya konulmamıştır. Filistin ve Kudüs’e ilişkin haber dili “dramatize” bir görünürde sunulmuştur (<http://kayhan.ir/ar/news/112955>).

Kayhan gazetesinde bağlam bilgileri açısından neden-sonuç ilişkisinin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Haber içeriklerinde sunulan bağlamlar genel olarak, İsrail ve ABD’nin Filistin davasında bir işgalci görünümünün ortaya konulduğu ve bu işgalci güçlere karşı Filistin’in yanında yer alan bir İran imajı çizilmiştir. “Kudüs Günü, İslam dünyasına Siyonist varlığın işgali ve onun saldırgan eylemlerinin bölgemizdeki çatışmaların temel bir unsuru olduğunu ve hala önemli olduğunu hatırlatıyor” (<http://kayhan.ir/ar/news/112930>).

Ayrıca Kayhan gazetesinde yorum kaynakları genel olarak haber içeriklerinde de yoğun bir şekilde yerleştirilmiş ve aktarılmıştır. Genel olarak yorum pratikleri, devletin (rejimin organik aydınları, rejimin temsilcileri ve uluslar arası arenada Şii destekli örgütlerin uzantısı niteliğindeki temsilcilerin) yorumlarına oldukça yoğun bir şekilde yer verilmiştir. Bu yorumların ortak özelliği, mücadele söyleminin Filistin ve İsrail çatışması özelinde sunumudur ve bu doğrultuda yorumlarda bir bağlam dinamiği mevcuttur (<http://kayhan.ir/ar/news/113017>). Haber içeriklerinde İran rejimi ve onun Ortadoğu’daki

11 **Saleh- al Arouri:** Hamas’ın önemli liderlerinden olmakla birlikte Izz ad-Din al-Qassam birliği komutanlarındandır.

12 **Naser Abu Sharif:** Filistin İslami Cihad Hareketinin Tahran Temsilcisidir. İsrail’e yönelik sert söylemleri ile tanınır.

savunucu temsilcilerinin yorumları içerisinde Filistin bir “*direnış cephesi*” olarak yoğun bir şekilde yorumlanmıştır. Olaya/olguya ilişkin yorumlarda kanıt ve ispat isteyen veriler genel olarak kullanılmamış ve yorum özelinde bir sunum gerçekleştirilmiştir. Yorum kaynakları arasında belirgin bir ayrıma gidilmiştir. Reformist ölçekli düşünce karakterizasyonunu sergileyen hiçbir düşünürün Kudüs ve Filistin özelinde yorum pratiklerine yer verilmiş ve haber dışarısında bırakılmıştır (Kayhan.ir, 2020). Haber kaynaklarının yorumları özelinde, diğer dikkat çeken bir husus ise, İran Cumhurbaşkanı Hassan Ruhani ve onun söylemsel yorumlarına hiçbir zaman manşette yer verilmemiş ve genel olarak sayfanın orta kısımlarında çerçeveselmiştir. Haber içeriğinde söylem pratiklerini irdelediğimizde ise, “*düşmanlaştırma yorumları*” da yukarıda belirttiğimiz isimler çerçevesinde sıklıkla içerikte yerini almıştır.

Mikro Yapının İncelenmesi

Genel olarak Kayhan gazetesinde Kudüs gününe ilişkin üretilen haber içeriklerinde İsrail’e ilişkin içeriklerin sunumu negatif olarak gerçekleştirilmiştir. İsrail’e ilişkin biçilen sunumlarda “*Siyonist, düşman*” çerçevesel içerikler yoğun bir şekilde görülmüştür. Kudüs günü dolayısı ile üretilen haber içeriklerinin İsrail çerçevesinde politik bir zemine oturtulduğu, politik söylem içerikleri ile gündem alanı yaratıldığı görülmektedir.

Mikro yapının içerisinde irdelenebilecek diğer bir nokta ise cümlelerin aktif/pasif yapılarıdır. Haber manşetlerinde genel olarak aktif bir cümle yapıları görünür olmakla birlikte cümlede açık failler belirtilmiştir. Bu içeriklerden bazıları şunlardır:

- “*İran İslam Cumhuriyeti, Filistin Direnişini Desteklemekte Gecikmedi*” (Kayhan.ir, 2020)
- “*Siyonist Varlığa Karşı Mücadele Dünya Müslümanları İçin Bir Görevdir*” (Kayhan.ir, 2020).

Genel olarak haber manşetlerinde ve spot yapılarında içeriksel cümlelerde karmaşık cümlelerle bir anlatım yoğunluğu görülmemiştir. Fail olarak İsrail ve ABD gibi devletlere karşı basit ve anlaşılır bir anlatım benimsenmiştir (<http://kayhan.ir/ar/news/112948>). İsrail’e ilişkin olumsuz aksiyonlar çerçevesinde bir sunum alanı yaratılmış ve bu olumsuz aksiyonlara vurgu sürekli yinelenmiştir (<http://kayhan.ir/ar/publication/1728/13747>).

Mikro yapı içerisinde sözcüklerin seçimi ve kullanım ölçüleri irdelenmesi gereken bir dinamiktir. Haber içeriklerinde genel olarak belirli sözcükler açık olarak kullanılmıştır. Bu sözcükler; *Siyonistler*, *Siyonist*, *Siyonist düşman*, *Direnış cephesi*, *Kudüs şehidi*, gibi sözcüklerle bir anlatım yoğunluğu da açıkça görülmüştür. Genel olarak sunulan sözcük seçimleri ile Filistin’in bağımsızlığı ve İsrail işgali olayları üzerinden sözcüklerle birlikte bir kurgulama yoluna gidilmiştir. Kayhan gazetesinin bu tür söylem odakları ile rejimin uyguladığı politik aksiyonları kendi lehine formüle etmede ve rejimin statükosunu korumada anahtar bir rol oynadığı göstermektedir.

Haber retorisi, mikro yapılar içerisinde yerini almaktadır. Haberin retorik ölçütleri arasında fotoğrafların sunumu, sayısal veriler ve alıntılar vardır. Haber retorisi açısından fotoğrafların Kudüs günü dolayısı ile sunum sıklığı oldukça yüksek olmakla birlikte, genel olarak haber içeriğinde Kudüs fotoğrafları ve Filistin bayrağı arka fonda sunumu gerçekleştirilmiştir. Kudüs olarak *Mescid-i Aksa* fotoğrafı ile mekânsal vurgular yinelenmiştir. İran Dini Lideri Ayetullah Hamaney’in fotoğrafı Mescid-i Aksa ile aynı kare içerisinde pozlanmıştır. Ayrıca haberin içeriğinde yoğun olarak kullanılan diğer fotoğraflarda bayraklar ve silah örüntülerinin yoğun olarak işlendiği görülmüştür. Fotoğraflarla yüklenmek istenen anlamlar; İran ve İran dini Lideri Hamaney’in Filistin’in yanında yer aldığı, Filistin’i desteklediği ve mücadele içerisinde yerini koruduğu gibi anlamsal örüntüleri ortaya koyarken, Hizbullah genel sekreteri Hassan Nasrallah’ın Filistin mücadelesindeki önemine vurgu yapan fotoğraf örüntüleri ile bu mücadelenin silahlı bir mücadele alanı olduğu görünümüne yönelik bir kurgulama yoluna gidilmiştir. Gazete içeriğinde sunulan silahlı Nasrallah fotoğrafı ile bu mücadele alanının sert ve acımasız olduğu izlenimi okuyuculara sunulmuş ve kitlesel ikna odağı oluşturulmak istenmiştir.

Ayrıca bir öznenin bir fotoğrafta yer alan duruşu ve jestleri gibi küçük ayrıntılar görsel öykünün anlatımında önemlidir (Lee, 2016: 3). Görsel olarak çerçeveselen isimlerin genel olarak yüz ifadeleri gergindir ve bu isimler otoriter bir portre ile haber içeriğine yerleştirilmiştir. Bu noktadan hareketle, Kudüs meselesinin ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir konu olduğu görüntüsel imgelerdeki şahıslarla ortaya konulmuştur.

Fotoğraf 1

(Kayhan. ir, 2020)

Fotoğraf 2

(Kayhan. ir, 2020)

(Kayhan, ir, 2020)

Ayrıca retoriksel olarak haber içeriklerinde alıntılarının yoğunluğu genel olarak devletin (rejimin) bürokratik örgüt temsilcileri ve Ortadoğu’da İran destekli örgütler çerçevesinde ele alınmıştır. Bu alıntılarda Filistin’e yönelik ortak söylem pratikleri haber içeriğinde yerini almıştır.

Bunun dışında popülist söylemlerde gazete içeriğinde yoğun bir şekilde tasarlanmıştır. Genel olarak rejimin hükümet yetkilileri ve diğer aktörlerin söylemsel içeriklerinde popülist söylemler “*Kudüs ve Filistin*” özelinde sunulmuştur. Gazetede yer alan içeriklerle başlıklar arasında bir söylem uyumu açıkça görülmüştür. Gazetede genel olarak olumsuz ve sert söylemler ortaya çıkarılmıştır. Haber çerçevesi içerisinde yer alan hükümet yetkilileri ve Kudüs sorunu ile doğrudan ilintili olarak sunulan aktörler arasında mevcut söylemler uyumlu bir şekilde sunulmuştur. Haber içeriğinde Kudüs ve Filistin’e yönelik “tarafsız bir dil” kullanılmaktan kaçınılmıştır. Çalışmamızda haber içeriklerindeki söylemlerde nefret ve öfke tonlamaları yoğun olmakla birlikte “biz ve ötekiler” olarak sunulan söylemsel pratiklerde; (biz) “*İslam’a uygun hareket eden, İslam İçin Mücadele Edenler*” *İslam için Şehit Olanlar, Direnişçiler, Davanın Savunucuları*” gibi algısal metaforlu bir şablon örüntüsü ile eklemlenirken, (ötekiler) ise, *işgalci, kötülük eksenindekiler*” gibi bir bağlam çerçevesinde içerikler üretilmiş ve söylemler bu doğrultuda tasarlanmıştır.

SONUÇ

Demokrasinin küresel bir olgu ve değer olarak yükselmesine rağmen günümüzde dünya nüfusunun önemli bir parçasının demokratik olmayan/otoriter rejimler altında görünür olduğu ortadadır. Günümüzdeki otoriter rejimleri geçmiş dönemlerdeki rejim tiplerinden ayıran en önemli özelliklerden birisi bu rejimlerin “*demokratik sembol*” ve kurumlarının görünür olmasına rağmen bunlara olan “*sahte bağlılıklarıdır*” (Şimşek, 2018: 64). Demokrasiye bağlılıklarını sürekli yineleyen otoriter rejimler, basına

ve basın özgürlüğüne yönelik ciddi adımlar atmakta, süreçte tek bir söylem ve içerik odağıyla birlikte görülen sunuların ön plana çıkmasında yoğun bir çaba göstermektedir.

Basın, güçlü bir sistem olan iktidar ve iktidar erklerinin politikalarını sunma noktasında önemli aracılı mekanizmalardır. Ulusal basında yer alan her türlü içerikler, belirli kesimlerin çıkarları doğrultusunda şekil almakta ve süreç bu yönü ile ilerlemektedir. İran 1979 devriminden sonra daha fazla militarize bir devlet görünümü içerisine girmiş ve toplumsal formasyonlarda değişimler daha çok dini bir boyutla görünürlüğü gerçekleştirdiği gibi, basının aritmetiği de kökten bir değişime tabi olmuştur. Basın aracılığı ile iktidarların politik tutumlarının ısrarlı bir şekilde propaganda sürecine dâhil edilmesi ve haber içeriklerinde bu durumun yenilenmesi, iktidarların ideoloji ve değersel yüklerini egemen bir tahakküm alanı inşa etme noktasında direnç alanlarını genişletme gücüne sahiptir. Esasen her toplumdaki güçlü ekonomik ve politik sistemler, kendi çıkarları doğrultusunda bir katılımcı kültürün ortaya çıkmasını istemektedir.

Araştırma sonucuna göre, İran'da Kudüs ve Filistin'e yönelik içerik üretimlerinde daha çok rejim ve rejimin sözcü rolünde olanların söylemleri kullanılmıştır. Haberlerde yer alan çerçevelerde İsrail'in işgalci ve Siyonist olarak sunumları gerçekleştirilmiş, Kudüs ve Filistin'e yönelik işgalci damgası ortaya konulmuştur. Öteki ve Biz arasında işlenen sunumlar oldukça fazla olmakla birlikte, Biz çerçevesine genel olarak "Müslümanlar", öteki ise ABD ve İsrail gibi devletlerin sunumsal çizimi gerçekleştirilmiştir. Popülist söylemler haber içeriğinde yoğun bir şekilde görünür olmakla birlikte bu söylem İslam dünyası ve İsrail özelinde tasarlanmıştır. Kullanılan fotoğraflarda rejimin bürokrasi ve kamusal alandaki güç erkleri, İran Dini Lideri Ayetullah Hamaney, İran Milli Savunma Bakanı ve Lübnan Hizbullah lideri Hasan Nasrallah gibi isimler yoğunlukla işlenmiştir. Gazete içeriklerinde yoğun olarak Lübnan (Hizbullah) temsilcilerinin söylemleri ile ikili bir söylemsel işbirliği, söylemlerle ikili bir hegemonya, tek kutuplu söylemsel pratikleri ile dış politik çerçevelerinin sunumundaki görünürlük derecesi oldukça fazladır. Haber akışları rejimin statükosunu yansıtacak şekilde ve çerçevede "ulusal ve bölgesel çıkarlar" ekseninde kurgulanmıştır. Kudüs ve Filistin'e yönelik söylemlerin ardanlamalarında genellikle Filistin ve Kudüs'ü İsrail'e karşı koruyan, kollayan bir devlet imajı çizilmeye çalışılmıştır. Kudüs günü dolayısı ile oluşturulan haber içeriklerinde İsrail çerçevesi ile durumun politikleştirildiği, politik görünürlüğünün "düşman çerçevesi" ile şekillendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Gazetenin ideolojik yanlılığı çalışma bulguları ile açıkça görülmüştür. Kayhan gazetesi, rejimin propaganda alanını yaratma ve uluslar arası politik aksiyonlarını belirli çerçevelerle örülü olarak sunmakta etkili olduğunu bir kez daha göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Algül, A. (2016). Gündem Belirleme Teorisi Bağlamında 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Sonrası Koalisyon Görüşmelerinin Türk Basınında Sunumu. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, e-gifder*, 4(1), 279-302.
- Atabek, N. (1998). Gündem Belirleme Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7, 155-174.
- Atik, A. ve Erdoğan, B. Ş. (2014). Toplumsal Bellek ve Medya. *Atatürk İletişim Dergisi*, (6), 1-16.
- Australian National Security. (2020) Palestinian Islamic Jihad (Details of Organisation), <https://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/PalestinianIslamicJihad.aspx> adresinden 11.07.2020 tarihinde erişildi.
- Basmacı, G. (2016). Yerel Basında Kadın Temsili, 2. Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi Bildirileri (s.623-639), Antalya: Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Bayram, Y. (2020). Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1416-1430.
- BBC News (2020). The Press in Iran, BBC News: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/5334828.stm adresinden 11.05.2020 tarihinde erişildi.
- Berg L. B. And Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Çeviri Editörü: Hasan Aydın), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Cole, F.L (1988). Content Analysis: Process and Application. *Clinical Nurse Specialist*, (2)1, 53-57.
- Çakır, A. (2020). Söylem Analizi Ne Demek İstiyorsun? Konya: Palet Yayınları.
- Çakmak, F. (2019). Medyada Dezenformasyon Sorunsalı ve Manipülasyonun Gücü: İdeoloji ve Söylem Açısından Seçim Haberlerinin Siyasal İletişimdeki Rolü. *Selçuk İletişim Dergisi*, 12(2), 1127-1154.

- Dağtaş, B. (1999). İngiliz Kültürel Çalışmalarında İdeoloji. *Kurgu Dergisi*, 16, 335-357.
- Doğan, Ş. ve Şeşen, E. (2019). 2017 Türkiye-ABD Vize Krizi Haberlerine Yönelik Çerçeve Analizi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 12(2), 813-845.
- Dursun, O. (2011). Medyada (Basın) Eğlenceyle Sunulan İdeoloji Anadolu'da Vakit Gazetesinin Bulmacası Üzerine Bir Analiz. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 37, 65-87.
- Gazete Karınca. (2016). *Hamaney'e Yakın Gazete: İran, Erdoğan'ın Bölgede 'Kendi Tek Kişilik Oyununa' İzin Vermeyecek*. Gazete Karınca: <https://gazetekarınca.com/> adresinden 30.09.2020 tarihinde erişildi.
- Geuss, R. (1981). *Eleştirel Teori Habernas ve Frankfurt Okulu*, (Çeviren: Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ghasemi, S. (2006). "Iranian Media, Iran Chamber Society: Iran Chamber Society." http://www.iranchamber.com/media/articles/kayhan_newspaper.php adresinden 22.01.2020 tarihinde erişildi.
- Güneş, D. C. (2013). Michael Foucault'da Söylem ve İktidar. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 21, 55-69.
- Güngör, N. (2016). *İletişim Kuramları ve Yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Jane, M. (2017). İran'ın Nükleer Politikasının Gelişimi ve Uygulanan Ambargo ve Yaptırımların Dış Politikasına Etkilerinin Analizi. *ANKASAM Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 264-314.
- Janoubia (2015). المقال اقرأ أمس الله نصر خطاب في مصادرتها على ردا...عربية في لسط ين #
خطاف في مصادرتها على ردا-عربية في لسط ين/ <https://janoubia.com/2015/12/22/> adresinden 20.05.2020 tarihinde erişildi.
- Kayhan. ir. (2020). "اسرائيل" بات يسمع في شوارع تل أبيب
<http://kayhan.ir/ar/news/112948> adresinden 29.05.2020 tarihinde erişildi.
- Kayhan. ir. (2020). ظريف: تلاحم الشعب والحكومة والجهاد في لبنان مع المقاومة سر تحديق الان تصارات
adresinden 27.05.2020 tarihinde erişildi.
- Kayhan. ir/ar/news/112930. (2020). طهران: الكيان الصهيوني ولد من رحم الارهاب ومسد ثمر في زرع بدور
adresinden 29.05.2020 tarihinde erişildi.
- Kewaan, M. (2017). *İran Yahudileri*, (Çeviren: Şahin Bal). İstanbul: Mana Yayınları.
- Kıran, A. (2007). "İran-İsrail İlişkileri." https://www.researchgate.net/publication/331063989_Iran-İsrail_İlişkileri adresinden 23.07.2020 tarihinde erişildi.
- Korkmaz, G. (2015). Çerçeveleme Kuramı Açısından Türk Amerikan İlişkileri ve Türkiye İmajı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Oya Tokgöz), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kösedag, S. M ve Ertürk, K. (2018). Türkiye'deki Yazılı Basında Zeytin Dalı Harekatı: Sözcü, Star ve Habertürk Gazeteleri Üzerinden Bir Analiz. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1519-1535.
- Kutluk, N. (2016). *İran Medyasında Türkiye'de Darbe Girişimi Yankıları*. Tebaren.org: <http://tebaren.org/?p=365> adresinden 01.05.2020 tarihinde erişildi.
- Lee, J. (2016). "Presidents' Visual Presentations in Their Official Photos: A Cross-Cultural Analysis of the US and South Korea". *Cogent Arts & Humanities*, 3, 1-14. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311983.2016.1201967> adresinden 13.12.2020 tarihinde erişildi.
- Leisser, D. (2018). The Participation Gap In The Normative Space. (Edited by. Tadej Pirc). *Participation, Culture and Democracy: Perspectives on Public Engagement and Social Communication In* (p.8-24). UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Littman, D. (1979). *Jews Under Muslim Rule: The Case of Persia*. London: The Wiener Library Bulletin.
- Macnamara, J. (2018). "Content Analysis." https://www.researchgate.net/publication/327910121_Content_Analysis adresinden 24.07.2020 tarihinde erişildi.
- Mansharof, Y. (2020). "Qods Day Advances Iran's Regional Aspirations, JISS: Jerusalem Institute for Strategic and Security, (İsrail)." <https://jiss.org.il/en/mansharof-the-relationship-between-iran-and-palestinian-islamic-jihad/> adresinden 17.07.2020 tarihinde erişildi.
- Mehrad, J. and Yaghtin, M. (2017). Analysis of the Relationship Between Agenda Setting Theory and Knowledge and Information Science. *International Journal of Information Science and Management*, 15(1), 27-38.

- Memri.org. (2020). Mojtaba Hosseini, Khamenei's Representative In Iraq: Israel Is A Cancer; It Will Cease To Exist Within 25 Years <https://www.memri.org/tv/mojtaba-hosseini-khamanei-representative-iraq-israel-cancerous-growth-cease-exist-25-years> adresinden 22.10.2020 tarihinde erişildi.
- Oğuz, Ç. (2018). “İsrail İnan İlişkileri ve Ortadoğu, Hürriyet Gazetesi.” <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/oguz-celikkol/israil-iran-iliskileri-ve-orta-dogu-40839176> adresinden 08.08.2020 tarihinde erişildi.
- Oruç, H. (2016). Stratejik Ortaklıktan Radikal Söyleme Evrilen İlişkiler Örneği: 1979 Sonrası İsrail-İnan İlişkileri. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 3-34.
- Örs, B. H. (2009). Postmodern Dünyada İdeolojinin Dönüşümü. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40, 1-12.
- Özbek, S. (2011). *İdeoloji Kuramları*. İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Özer, S. (2007). Söylem Çözümlemesi ve Rivayetlerin Anlaşılmasına Yönelik Katkıları. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 39-57.
- Parveen, H. And Showkat, N. (2017). “Content Analysis.” *Communication Research*. https://www.researchgate.net/publication/318815342_Content_Analysis adresinden 02.06.2020 tarihinde erişildi.
- Prasad, B.D. (2008). Content Analysis. *A Method In Social Science Research*, 0(0), 1-20.
- Price, M. (2001). A Brief History of Iranian Jews. http://www.iranchamber.com/religions/articles/history_of_iranian_jews1.php adresinden 20.12.2020 tarihinde erişildi.
- Ramasubramanian, S. and Yadlin-Segal, A. (2017). Media Influence on Stigma. *International Encyclopedia for Media Effects* In (p.1933-1940). Wiley-Blackwell: International Communication Association.
- Riley, A. Smith, P.(2009). *Kültürel Kurama Giriş*, (Çeviren: S. Güzelsarı ve İ. Gündoğdu). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Salihoğlu, S. (2007). 2006 Yılında Türkiye’de Üç Yazılı Basın Organında Yer Alan Çocuk Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Neylan Ziyalar), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Saraç, Ç.D (2018). Domuz Gribi Haberlerinde Çerçeveleme: Hürriyet Gazetesi Örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 8(16), 161- 185.
- Spyer, J. (2020). “The Assassination of Hisham al-Hashimi: A Warning from Iraqi Shia Militias: The Jerusalem Institute for Strategy and Security, (İsrail).” <https://jiss.org.il/en/spyer-the-assassination-of-hisham-al-hashimi/> adresinden 10.08.2020 tarihinde erişildi.
- Steve Inskeep (5 February 2009). “Editor Upholds Ideology of Iran’s Islamic Revolution.” NPR. adresinden 28.09.2020 tarihinde erişildi.
- Şen A.F. ve Taşdelen, H. (2019). Haberlerde Söylem Üretimi: 2018 Döviz Kuru Krizinin Haber Medyasındaki Yansımaları. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (AKİL)*, 31, 254-275.
- Şen, A. F. ve Altın, Y. Ş. (2020). Sosyal Medyada Popülist Söylemler: 31 Mart 2019 Yerel Seçim Sürecinde Adayların Twitter Gönderilerinin Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 35, 281-310.
- Temizel, H. (2008). Kamuoyu Kuramları ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 126-146.
- Uğur, T. (2019). Popülist Söylem, <https://medium.com/@TollgaUGUR/pop%C3%BClist-s%C3%B6ylem-82e631779ff4> adresinden 20.07.2020 tarihinde erişildi.
- Uluç, V.A (2016). Suriye Kürtleri: Türkiye Kürtlerinin Devamı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 191-223.
- Uygur, N. (2015). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Wyatt, R.T.; Winston, R.N.; Tawfik, H. and Kleinheksel, J.A. (2020). Demystifying Content Analysis. *American Journal of Pharmaceutical Education*, USA, 84(1), 127-137.
- Yaşın, C. ve Cengiz, C. (2018). “Gündem Belirleme Kuramının Tanımı.” <http://yenimedya.info/2018/02/09/gundem-belirleme-kurami/> adresinden 11.12.2020 tarihinde erişildi.